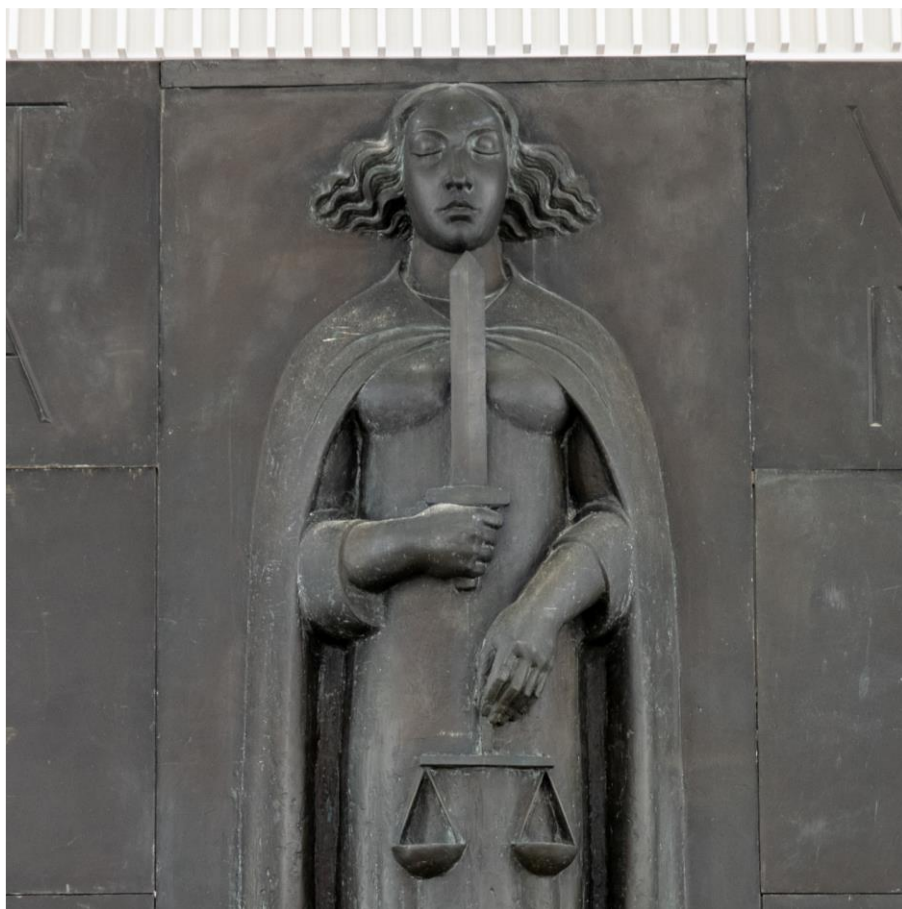

Kohtunike koolitusprogrammi aruanne

**Riigikohus
Õigusteabe- ja koolitusosakond**

**Tartu
2024**

Koolitusnõukogu poolt kinnitatud 22.02.2024.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ÜLEVAADE KOHTUNIKE KOOLITAMISE STRATEEGIA RAKENDAMISEST 2023. AASTAL	4
1.1 ALUSTAVA KOHTUNIKU TOETAMINE	7
1.2 KOHTULAHENDITE KVALITEEDI TAGAMINE	9
1.3 KOHTUMENETLUSTE OSKUSLIKUM JUHTIMINE	10
1.4 KOHTUNIKE DIGIPÄDEVUSE ARENDAMINE	11
1.5 KOHTUNIKKONNA VÄÄRTUSHINNANGUTE KUJUNDAMINE	12
1.6 KOHTUJURISTIDE KOOLITUSSÜSTEEMI LOOMISE TOETAMINE JA KOHTUJURISTIDE KOOLITAMINE	13
1.6.1 Kohtujuristide koolitamine	13
1.6.2 Kohtujuristide väliskoolitused	13
1.7 KOHTUTE AVALIKU SUHTLUSE PARANDAMINE	14
1.8 UUED ÕPPEVAHENDID	14
1.9 KOHTUTEENISTUJATE KOOLITAMINE	15
1.10 VÄLISKOOLITUSED NING VÄLISSUHTLUS	15
1.11 KOOLITUSTE HEA KOOSTÖÖ KOKKULEPE PROKURATUURI JA ADVOKATUURIGA	17
1.12 KOOLITAJATE TUNNUSTAMINE	17
1.13 STRATEEGIA RAKENDAMISE EDUKUSE HINDAMINE	18
2. 2023. AASTA KOHTUNIKE KOOLITUSPROGRAMMI TÄITMINE ..	21
2.1 ÜLDINFO	21
2.2 ÜLEVAADE TOIMUNUD KOOLITUSTEST	24
2.2.1 Valdkonnaülesed õiguskoolitused	24
2.2.2 Õiguskoolitused eraõiguses	25
2.2.3 Õiguskoolitused karistusõiguses	29
2.2.4 Õiguskoolitused haldusõiguses	32
2.2.5 Oskuskoolitused	34
2.2.6 Alustava kohtuniku koolitusprogramm	36

Sissejuhatus

Koolitusaruanne annab kohtunike koolitusnõukogule ülevaate aasta jooksul tehtud tööst. Koolitusaruande alus on kohtute seaduse (KS) § 44 lõige 3, mille kohaselt annab koolitusnõukogu hinnangu kohtunike koolituse tulemustele riigikohtu esitatud iga-aastase ülevaate alusel. Kohtunike koolituse strateegia 2021–2024 (edaspidi: strateegia¹) punkt 9 näeb ette, et koos iga-aastase koolitusaruandega tuleb koolitusnõukogule esitada ülevaade strateegia elluviimise kohta ning esitada see koolitusnõukogule strateegia uuendamise üle otsustamiseks. Aruanne koosneb kahest osast. Esimene osa on kohtunike koolitamise strateegia rakendamise ülevaade. Selle osa ülesehitus lähtub strateegias seatud eesmärkidest (strateegia punktid 7.1 – 7.8). Aruande teises osas käsitletakse koolitusprogrammi täitmist 2023. aastal ning toimunud koolitusi.

Koolitusaruanne on esitamiseks koolitusnõukogule. Alates 19. septembrist 2023 on koolitusnõukogu esimees riigikohtunik Heili Sepp ja aseesimees Tartu Maakohtu kohtunik Margit Jõgeva. Koolitusnõukokku kuuluvad veel esimesest kohtuastmest Kai Härmand, ringkonnakohtust Elina Elkind ja Oliver Kask ning riigikohtust Heiki Loot ja Kalev Saare. Prokuratuuri esindajaks on Laura Aiaots, advokatuuri esindab Imbi Jürgen, Tartu Ülikoolist on nõukogus Katre Luhamaa ning justiitsministeeriumist Kaidi Lippus. Lisaks eelnimetatutele kuuluvad koolitusnõukokku asendusliikmetena kohtunikud Maarja-Liis Lall ning Üllar Roostoja.

Koolitusaruande on riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonnas koostanud Aivi Jürgenson, Oksana Kaldoja, Madis Metelitsa, Kelli Nemvalts, Airi Püüa ja Liina Reisberg.

¹ Koolitusnõukogu kinnitas strateegia 22. juunil 2021.

1. Ülevaade kohtunike koolitamise strateegia rakendamisest 2023. aastal

2023. aasta oli koolituses mitmete uute algatuste aasta. Selle tingis nii riigikohtu lisarahastus koolitustegevuse arendamiseks kui ka rahvusvahelistest initsiatiividest kinnihaaramine. Samas oli tihe ka kohtunike koolitusprogramm.

Esimest korda korraldati kahepäevane kogenud kohtunike motivatsiooniseminar neile, kes on ametis olnud vähemalt kümme aastat. Osalenud kohtunike tagasiside näitab, et sarnase seminari korraldamist tuleks jätkata. Alustavate kohtunike jaoks avati digivärv Moodle õppekeskkonnas, kus on iseseisvalt võimalik läbida kuus alustavate kohtunike programmi kuuluvat koolitust. Nii saab kohtunik esmaselt vajalikele koolitusmaterjalidele ligi kohe ametisse asudes. Seda vajadust on varasematel aastatel tugevalt rõhutatud. Alustava kohtuniku juhendamise toetamiseks töötati välja alustava kohtuniku tagasisidestamise uus vorm (alustava kohtuniku ja mentori koostöövestluse kokkuvõte), mille kinnitas Kohtunikueksamikomisjon (KEK) 27. juunil 2023.

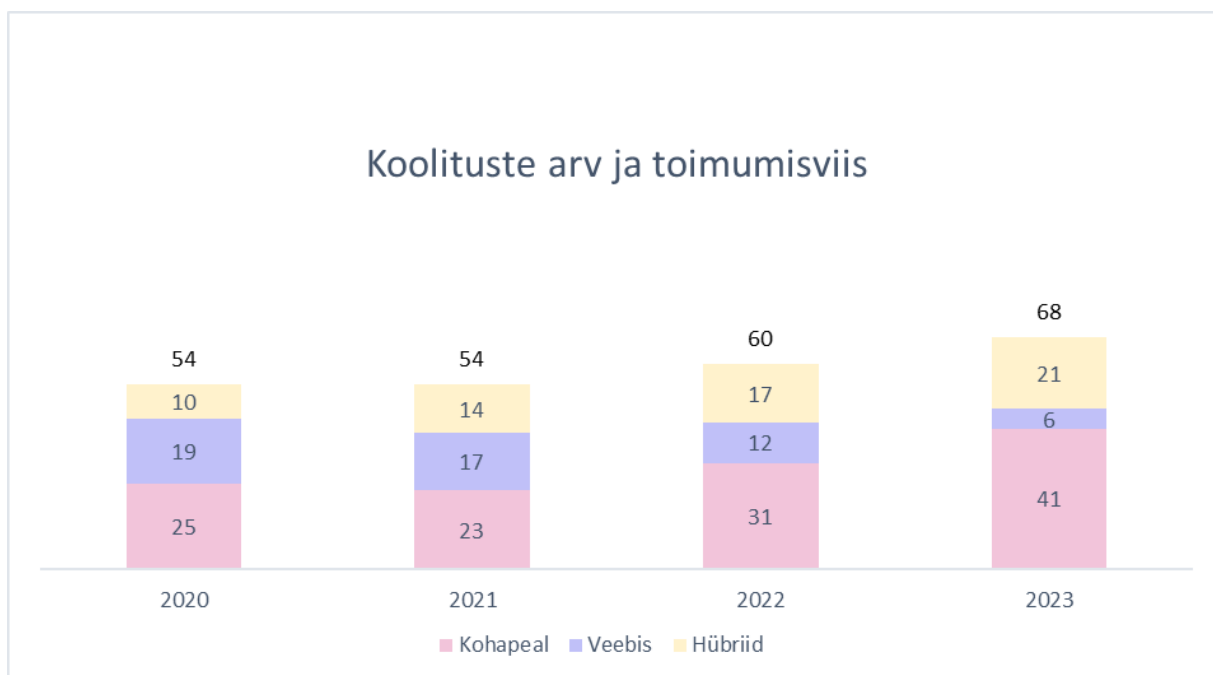
2023. aastal täiendati kohtunike koolitusveebi ulatuslikus videoteegis ja koolitusmaterjalides otsimise võimalusi: loodi otsingumootor, nii et nüüd on kõik salvestised, slaidid ja muud materjalid valdkonna järgi ülesleitavad. Ainuüksi 2023. aastal lisati kohtunike koolituse kodulehele 31 salvestist, mida on võimalik järelvaadata või -kuulata.

2023. aasta eristus ka seetõttu, et toetati rahaliselt kohtujuristide väliskoolitustel käimist, tugevdades nii kohtunikukonna olulise järelkasvu arenguvõimalusi.

Uutest rahvusvahelistest algatustest võib välja tuua riigikohtu ühinemise Euroopa Õigusakadeemia (ERA) projektiga "Baltic Network of EU Law Expert", mille raames korraldatakse Baltimaade kohtunikele koolitusi Euroopa Liidu õigusest. Toimusid esimesed Sisejulgeoleku Fondi (ISF) projektist „Kohtuteenistujate ja prokuröride koolitused“ rahastatud koolitused. Jätkusid Norra programmi koolitused alaealistega seotud teemadel.

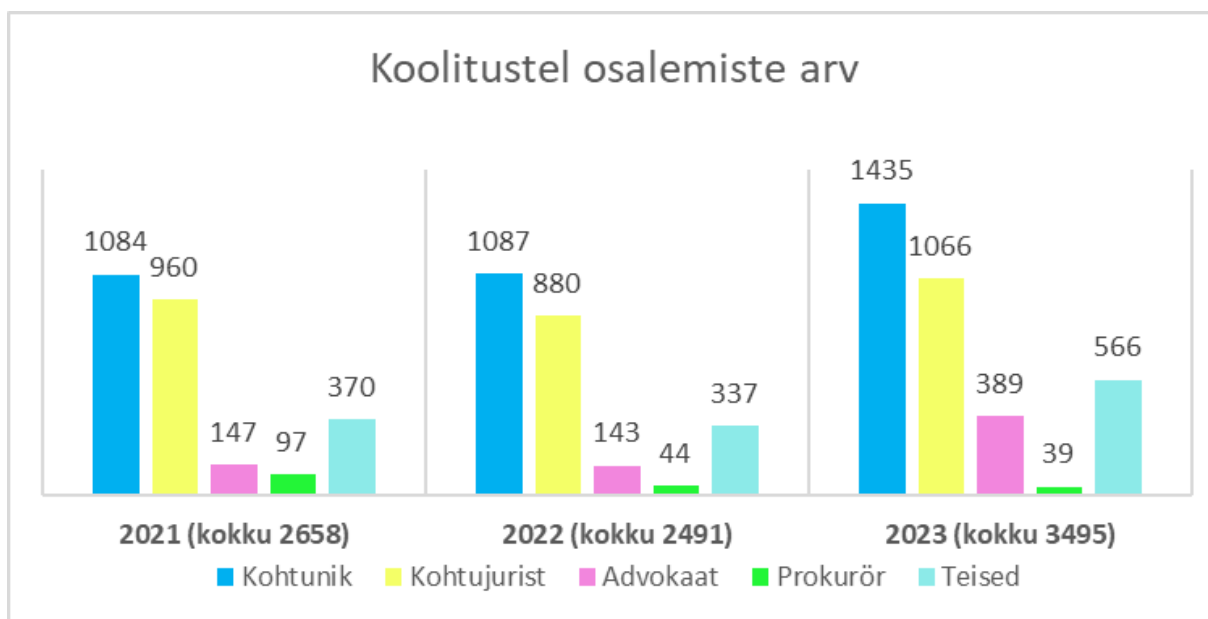
Edendamaks õigusemõistjate teadlikkust riigikaitsest ning selle korraldusest sõlmiti 2023. aastal kokkuleppe riigikohtu ja Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse vahel, millega tagati kohtunike iga-aastane kaasatus Kõrgematel Riigikaitsekursustel. Aruandlusaastal väisasid kursust riigikohtu esimees Villu Kõve ja riigikohtu halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving.

Kohtunike 2023. aasta koolitusprogrammi elluviimine läks planeeritult: 2023. aastal korraldati 68 koolitust, mille kestus oli kokku 88 koolituspäeva (Joonis 1). Võrreldes eelmise aastaga oli koolitusi 8 võrra rohkem ja koolituspäevade arv koguni 20 võrra suurem kui mullu. Veebikoolituste osakaal vähenes, kontaktkoolituste osakaal kasvas. Sarnaselt eelneva paari aastaga oli umbes kolmandikul koolitustest võimalik osaleda mõlemal viisil – nii kohapeal kui ka veebis.

Joonis 1. Koolituste arv ja toimumisviis 2020–2023

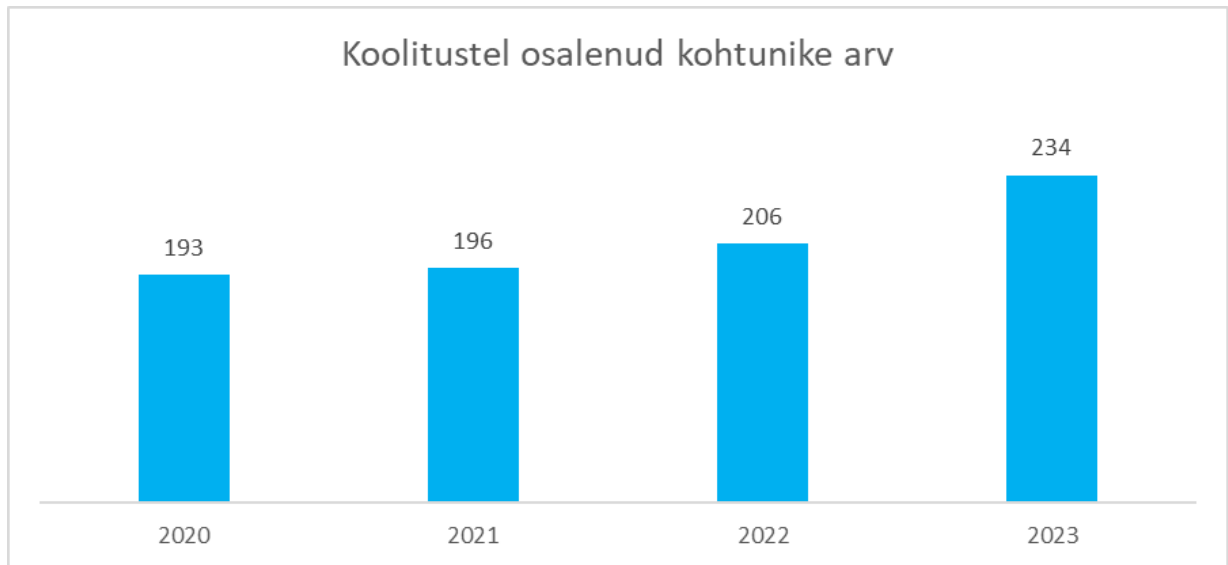
Jooniselt 2 on näha, et viimastel aastatel, kui veebi- ja hübriidkoolitusi on pakutud, on tõusnud ka osalejate arvud, jäädes 2023. aastal 3500 osaleja kanti. 2023. aastal osales arvukalt kohtujuriste (1066 osaluskorda ehk 30,5% osalejatest olid kohtujuristid). Jätkuvalt on nii prokuröridel kui ka advokaatidel suur huvi kohtunike koolituste vastu – prokurörid osalesid kohtunike koolitustel 39 ja advokaadid 389 korral.

Joonis 2. Koolitustel osalemiste arv 2021–2023: kohtunikud, kohtujuristid, advokaadid, prokurörid ja teised²

² Arvestatud on kõiki teisi osalejaid, keda ei ole diagrammis ära märgitud. Näiteks nõunikud, konsultandid, kohtunikuabid, kohtutäiturid, spetsialistid jne.

Jooniselt 3 on näha, et kohtunikest käis koolitustel võrreldes mullusega 28 inimest rohkem. Kohtunike osalusaktiivsus on viimase nelja aasta jooksul olnud tõusuteel, ulatudes nüüdseks juba 95%-ni. Seega jõuab kooolitus pea kõigi kohtunikeni.

Joonis 3. Koolitustel osalenud kohtunike arv 2020–2023

1.1 Alustava kohtuniku toetamine

Kohtunike koolituse strateegia 2021–2024

7.1. Alustava kohtuniku toetamine

Alustavate kohtunike koolitusprogrammi on vaja nii sisult kui ka vormilt edasi arendada, et see toetaks ametisse asuvat kohtunikku parimal viisil vajalike kutseoskuste ja teadmiste omandamisel ning võimaldaks saada hea väljaõppe. Pakutavad koolitusmoodulid peavad hõlmama kõiki olulisi kohtuniku töö valdkondi.

Tegevused:

7.1.1. Kaasajastatakse ja täiendatakse alla kolmeaastase staažiga kohtuniku ametioskuste koolitusprogrammi ja selle läbimise korda.

7.1.2. Töötatakse välja ja korraldatakse regulaarselt mentorkohtunike koolitusi.

7.1.3. Töötatakse välja ja pakutakse veebipõhiseid lahendusi alustava kohtuniku ametisse astumise toetamiseks.

Kohtute seaduse kohaselt peavad esimese ja teise astme kohtusse ametisse asuvad kohtunikud läbima koolitusnõukogu määratud ajal koolitusnõukogu määratud ametioskuste koolitusprogrammi (KS § 74 lg 2). Alustavad kohtunikud läbivad programmi kolme aasta jooksul. Teist aastat järjest viidi ellu 2022. aasta algusest rakendunud alla kolme aastase staažiga kohtunike koolitusprogramm ning pakuti kõiki selles ette nähtud koolitusi, v.a õigusinfo andmebaaside koolitust, mis toimub 2024. aastal.

Menetluse juhtimine, kohtulahendi koostamine ja kohtunikueetika on kolm koolitust, mis tuleb alustaval kohtunikul läbida esimesel võimalusel. 2023. aasta alguses toimus kohtunikueetika koolitus, mis lõkkus sinna 2022. aastast. Menetluse juhtimise ja lahendite koostamise koolitused jätkusid senisel kujul. Et ametisse asus vaid üks halduskohtunik, siis tema koolitused toimusid koos tsiviilvaldkonna kohtunikega. Kõigil lahendi koostamise koolitusel osalenud kohtunikel oli võimalik oma lahenditele saada ka individuaalne tagasiside kogenud kohtunikelt või koolitajalt. Positiivse asjaoluna saab välja tulla ka kogenud kohtunike huvi nende koolituste vastu, mõned üksikud said ka osalemisvõimaluse.

Aprillis toimus teistkordselt alustavate kohtunike sisseelamise toetamiseks kolmepäevane seminar. Käsitleti kohtuniku rolli ja väärtusi nii Eesti kui rahvusvahelisel tasandil, kohtunikueetikat, valdkonnapõhiselt tööprotsesside ja menetluse juhtimist. Oskuskoolitustena lisandusid avalik esinemine, kehakeel ja häälekool. Toetati üle Eesti töötavate kohtunike omavahelist võrgustumist. Tagasiside sisseelamisseminarile oli väga positiivne ning 2024. aastal on seminar kinnitatud koolitusprogrammi osa.

Koolitusformaad, milles on kombineeritud individuaalne vestlus *coach*'iga ja rühmas toimuv enesearengu töötuba, aitab osaleja aktiivsel osalusel üles leida tema senise töötamise perioodil esile kerkinud kitsaskohad ja professionaalse arengu vajadused. Ühiselt ja individuaalselt kavandatakse koolituse käigus sammud edasiliikumiseks.

Eesti keele koolitusi toimus kaks, nii Tartus kui Tallinnas. Ka meediakoolitusi toimus 2023. aastal kaks, seekord pisut väiksemas rühmas, et kõik osalejad saaksid praktilise kogemuse. Mõlemad ülalnimetatud koolitused on väga hinnatud nii alustavate kui kogenud kohtunike seas.

2023. aasta jaanuaris toimus kohtuesimeeste ja alustavate kohtunike mentorite ümarlaud. Ümarlaua kokkulepete ja väiksema töörühma ettepanekute alusel uuendati kevadel alustava kohtuniku ja tema mentori koostöövestluse kokkuvõtte vormi. Rakendumise toetamiseks pakuti alustavaid kohtunikke juhendavatele mentoritele uutele põhimõtetele toetuvat 1,5-päevast

juhendava mentorluse koolitust. Selle käigus puudutati ka *coachingu* printsiipe. Kahjuks ei saanud mitu kohtunikku mõlemal päeval osaleda ja seetõttu osa terviklikust programmist. Tagasiside põhjal rakendasid mitmed osalejaid õpitut ka teistes olukordades, aga koolituskava tasub veel arendada, et parimal moel mõlema osapoolle ootustele vastata.

Suurem osa alustavate kohtunike koolitustest toimus kontaktõppena, mis elavdas diskussioone, kaasas osalejaid aktiivselt, aga pakkus ka võimalust mitteformaalseteks vestlusteks kolleegidega. Veebis toimus vaid üks süütevaldkonnas kohtulahendi koostamine õppepäev.

Kohtunike koolitusprogrammi arendati edasi veebipõhise õppimislahenduse loomisega Moodle keskkonnas. Nii on võimalik uuel kohtunikul alustamisajast hoolimata iseseisvalt juba koolitustele eelnevalt õppematerjalidega tutvuda, eneseteste sooritada, aga ka materjale üle vaadata ja kasutada ühiste aruteluteemade loomise võimalust. Moodle'isse lisati õppevideod digitoimiku, Kohtute Infosüsteemi, X-Law ja kohtute siseveebi kasutamise kohta.

1.2 Kohtulahendite kvaliteedi tagamine

Kohtunike koolituse strateegia 2021–2024

7.2. Kohtulahendite kvaliteedi tagamine

Viimase menetlusosaliste uuringu tulemuste järgi on probleemiks kohtulahendite arusaadavus. Eesmärgiks on tagada kohtunike head õigusteadmised ja oskus kirjutada arusaadavaid, tõendatud ja õiguslikult hästi argumenteeritud kohtulahendeid.

Tegevused:

- 7.2.1. Pakutakse järjepidevalt õiguskoolitusi.
- 7.2.2. Eraldi pööratakse õiguskoolituste kavandamisel tähelepanu valdkondadele, kus kohtunike spetsialiseerumine on seadusega ette nähtud.
- 7.2.3. Pakutakse regulaarset võimalust osaleda kohtulahendi koostamise koolitusel.
- 7.2.4. Kaasajastatakse kohtulahendi koostamise õppematerjali.
- 7.2.5. Pakutakse regulaarselt eesti keele koolitusi.

Strateegia punktis 7.2 nähakse ette kohtulahendite kvaliteedi tagamine ning sellele on kaudselt suunatud pea kõik koolitused. Otseselt kohtulahendi koostamisele keskenduti koolitusprogrammis aga järgmistel koolitustel (vt tabel 1, koolitused nr 9, 47 ja 66):

- 1) Kohtulahendi koostamine tsiviilvaldkonna kohtunikele (2 päeva)
- 2) Kohtulahendi koostamine süüteo valdkonna kohtunikele (2 päeva)

Tsiviilvaldkonna alustavatel kohtunikel oli võimalus saada ringkonna- ja riigikohtunikelt oma lahenditele tagasiside, süüteovaldkonna kohtunikud said selle soovi korral koolitajalt. Lisaks on kohtunike koolituse kodulehel koolitus.riigikohus.ee kättesaadavad kohtulahendi koostamise juhised, millest 2023. aastal uuendati lahendi koostamise soovitusel süüteovaldkonna kohtunikele, mille koolitusnõukogu kinnitas 24.01.2024. 2024. aastal loodame jõuda ka tsiviil- ja haldusvaldkonna soovitusel ülevaatamiseni, 2023. aastal sai takistuseks uuendamise ettepaneku saanud kohtunike töökoormus.

Ka eesti keele koolitusel tuginetakse teadmiste ja oskuste omandamisel ja lihvimisel näidislahenditele.

1.3 Kohtumenetluste oskuslikum juhtimine

Kohtunike koolituse strateegia 2021–2024

7.3. Kohtumenetluste oskuslikum juhtimine

Kui kohtunik juhib menetlust kvaliteetselt, siis lüheneb menetluse kestus, suureneb menetlusosaliste rahulolu ning vähenevad menetluskulud. Menetluste oskuslik juhtimine aitab tagada kohtu autoriteeti ja saavutada kiiremini õigusrahu.

Tegevused:

7.3.1. Kohtunikele pakutakse regulaarset võimalust osaleda kohtumenetluste juhtimise koolitusel.

Strateegia punkt 7.3 näeb kohtumenetluse oskuslikuma juhtimise meetmena ette regulaarsed kohtumenetluste juhtimise koolitused. Lisatud tabelist 1 on näha, et sel aastal toimusid kahepäevased menetluse juhtimise koolitused nii tsiviil- ja halduskohtu kohtunikele kui kriminaalkohtunikele (vt tabel 1, koolitused nr 43 ja 44). Mõlemad on alustava kohtuniku programmi kohustuslikud koolitused, mis tuleb läbida esimesel võimalusel.

1.4 Kohtunike digipädevuse arendamine

Kohtunike koolituse strateegia 2021–2024

7.4. Kohtunike digipädevuse arendamine

Kohtunikud peavad arendama oma digioskusi, et käia kaasas tehnoloogia arengust tulenevate muudatustega nii kohtu töökorralduses kui ka vaidluste lahendamisel erinevates menetlustes. Kohtunikel on vajadus saada teadmisi tehisintellekti ja programmeerimise kohta, muu hulgas küberkuritegevuse, patendiõiguse ja automatiseeritud haldusaktide aspektist. Suurenenud on virtuaalistungite pidamise osakaal. Virtuaalistungite pidamise eelduseks on hea tehniline varustatus, kohtuniku ja tema meeskonna oskus kasutada tehnilisi vahendeid ja elektroonilisi keskkondi, vastavate reeglite ja juhiste olemasolu ning kohtuniku oskus juhtida virtuaalset istungit.

Tegevused:

7.4.1. Kohtunikele pakutakse võimalust osaleda erinevate digioskuste arendamise koolitustel (küberkuritegevus, e-kaubandus, kratiid haldusmenetluses jne).

7.4.2. Kohtunikele pakutakse võimalust osaleda virtuaalistungi juhtimist käsitlevatel mõttevahetustel.

Strateegia punktis 7.4 seatakse eesmärgiks kohtunike digipädevuste arendamine. Otseselt sellele suunatud koolitusi programmis ei olnud, ent tööprotsesside juhtimise teema raames käsitleti ka näiteks Kohtute Infosüsteemi ja erinevate tööd lihtsustavate mallide kasutamist. Alustava kohtuniku digiväras³ on videod digitoimiku (ABC alustavale kohtunikule), dokumendi metaandmete ja nende kustutamise ning KIS mallide koostamise ja märksõnade otsingu kohta.

³ Alustava kohtuniku digiväras asub RIK Moodle keskkonnas: <https://eope.just.sise/login/index.php> (26.01.2024).

1.5 Kohtunikkonna väärtushinnangute kujundamine

7.5. Kohtunikkonna väärtushinnangute kujundamine

Kohtunikkonna kõrge professionaalsus ja laitmatu käitumine on kohtu ja õigusemõistmise autoriteedi tingimuseks ja tagatiseks ning kohtunikel lasub kõrge moraalne ja õiguslik vastutus.

Tegevused:

7.5.1. Koostöös eetikanõukoguga pakutakse kohtunikele regulaarset võimalust osaleda aruteludel, mis keskenduvad kohtuniku eetikale.

Strateegia punktis 7.5 on välja toodud, et kohtunikkonna kõrge professionaalsus ja laitmatu käitumine on kohtu ja õigusemõistmise autoriteedi tingimuseks ja tagatiseks ning kohtunikel lasub kõrge moraalne ja õiguslik vastutus.

2023. aasta alguses toimus elavat arutelu tekitanud kohtunikeetika koolitus nii alustavatele kui kogenud kohtunikele. Lühike eetikakoolitus oli ka alustavate kohtunike kolmepäevase sisseelamisseminari osa. Lisaks puudutati väärtushinnangute küsimusi nii menetluse juhtimise koolituste kui kohtunike juhendamise raames.

Aasta teises pooles tehti koostööd eetikanõukogu liikmetega enesetestide koostamiseks ja lisamiseks alustava kohtuniku digivärvasse. Tõlkimisse saadeti Bangalore põhimõtted ja nende kommentaarid.

1.6 Kohtujuristide koolitussüsteemi loomise toetamine ja kohtujuristide koolitamine

7.6. Kohtujuristide koolitussüsteemi loomise toetamine

Kohtute töö kvaliteedi parandamiseks tuleb kohtunikke ja kohtuametnikke võimaluse korral koolitada koordineeritult. Kohtujuristidele kui olulistele kohtute töö toetajatele ning kohtunike järelkasvu allikale on vaja korraldada koolitusi nende spetsiifikast lähtudes, samuti võimaldada osalemist vaid neile mõeldud oskuskoolitustel, kus oleks võimalik arutleda väiksemates gruppides. Selleks, et kohtujuristid saaksid ennast täiendada Euroopa Liidu õiguses, tuleb neile võimaldada ka väliskoolitustel osalemist.

Tegevused:

7.6.1. Toetatakse lahenduse leidmist kohtujuristide koolitamise tervikliku süsteemi loomiseks.

7.6.2. Võimaluse korral pakutakse kohtujuristidele spetsiaalselt neile mõeldud koolitusi ning neil võimaldatakse osaleda väliskoolitustel.

7.6.3. Kuni kohtujuristide koolitamise tervikliku süsteemi loomiseni võimaldatakse neil osaleda kohtunike koolitustel vähemalt senises mahus justiitsministeeriumi rahalise toetuse kaasabil.

1.6.1 Kohtujuristide koolitamine

Strateegia punktis 4.6 on toodud välja probleem, et kohtujuristidel puudub koolitussüsteem. Probleemi leevendamiseks on jätkuvalt avatud kohtunike koolitused osaliselt ka kohtujuristidele, kuigi riigikohtul ja kohtunike koolitusnõukogul ei ole sellist kohustust, ning kõigi koolituste puhul pole seda metodoloogilistel kaalutlustel võimalik teha (grupp hoitakse teadlikult väike). Kohtujuristide osalus kohtunike koolitusel on aktiivne, nad moodustavad 30,5% kõigist osalejatest. Kohtunikele suunatud koolitustest võttis osa 1066 kohtujuristi ja 116 kohtujuristi osales kohtujuristidele suunatud koolitustel.

Spetsiaalselt kohtujuristidele justiitsministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel suunatud kolm koolitust:

1. Mittevaraline kahju tsiviilasjades
2. Alaealiste süüteomenetlus
3. Kohtulahendite koostamine süüteasjades

1.6.2 Kohtujuristide väliskoolitused

2021. aastal sõlmiti justiitsministeeriumiga kokkulepe, et kohtuteenistujate kontaktasutus Euroopa Õiguslase Koolituse Võrgustiku (EJTN) vahendataval koolitustel on riigikohus. See tähendab, et riigikohus võtab enda kanda kohustused, mis on seotud EJTN-i programmi raames pakutavate kohtuteenistujate koolituste vahendamisega. Eelkõige on koolitused suunatud vanemkohtujuristidele. Kohtujuristide osalus väliskoolitustel oli 2022. aastal väga madal, piirdudes vaid 4 osaluskorraga. 2023. aastaks eraldas riigikohus projektipõhise lisarahastuse, et seda numbrit suurendada. Selle saavutamiseks korraldati aasta alguses kohtujuristidele veebiseminar, kus selgitati väliskoolitustele registreerimise ja seal osalemise üksikasju. Veebiseminar on järelvaatamiseks saadaval koolituste siseveebis. Kohtujuristidele saadeti 2023. aasta alguses EJTN-i koolitusprogramm, aasta jooksul tuletati väliskoolitustel osalemise võimalust korduvalt meelde ning edastati ka jooksvalt aktuaalset infot. Kokkuvõttes

osaleti 2023. aastal väliskoolitustel 14 korral, unikaalseid osalejaid oli 8. Kõige enam väliskoolitustel käijaid ehk 6 oli Harju Maakohtust.

Riigikohus jätkas 2023. aastal omal initsiatiivil kohtujuristidele võimaluse pakkumist osaleda EJTN poolt korraldatavatel õppevisiitidel. Kokku osaleti õppevisiitidel neljal korral, külastades Euroopa Liidu Kohut, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit ja Euroopa Liidu institutsioone Brüsselis. Läbi riigikohtu õppevisiitidele kandideerides on eelisjärjekorras alati kohtunikest kandidaadid. Olukorra lahendamiseks oleks justiitsministeeriumil võimalik liituda EJTN-iga liikmemaksuvabalt kui *Associate Member*. Sel juhul ei peaks kohtunikud ja kohtujuristid omavahel kohtade pärast konkureerima.

1.7 Kohtute avaliku suhtluse parandamine

7.7. Aitame kaasa kohtute suhtluse parandamisele avalikkuse ja meediaga

Tõhus kommunikatsioon loob mõistmist ja usaldust kohtusüsteemi vastu, aitab kaasa õigusemõistmise autoriteedi säilimisele ning kohtute maine tõstmisele.

Tegevused:

7.7.1. Pakutakse regulaarselt koolitusi kohtunikest kõneisikutele.

Strateegia punkt 7.7 näeb ette, et kohtunikest kõneisikutele pakutakse regulaarselt koolitusi. 2023. aasta koolitusprogrammis oli selleks kaks väikses grupis (a' 8 inimest) ja väga praktilist algajatele mõeldud koolitust (vt tabel 1, koolitused 22 ja 64). Meediakoolituse osalejate väljavalimiseks küsisime seekord soovitusi ka kohtute esimeestelt (kohtute kommunikatsioonijuhid kaudu).

1.8 Uued õppevahendid

7.8. Uute õppevahendite koostamise ja kättesaadavuse toetamine

Muuta õiguskirjandus ja õppematerjalid (sh elektroonilised õppevahendid) valdkonniti ühtlasemalt kättesaadavaks.

Tegevused:

7.8.1. Võimaluse korral toetatakse eestikeelse õppekirjanduse, sh tõlkeõpikute väljaandmist.

7.8.2. Võimaluse korral toetatakse elektrooniliste kohtumenetluse kommentaaride väljaandmist ja uuendamist.

7.8.3. Suurendatakse järelvaadatavate koolituste hulka ja kasutajamugavust, samuti võetakse kasutusele veebiloengute lühivorme.

7.8.4. Võetakse kasutusele uusi tehnoloogilisi lahendusi toetamaks iseseisvat õppimist.

Strateegia punkt 7.8 näeb eesmärgina ette uute õppevahendite koostamise ja kättesaadavuse toetamise. Koolitusmaterjalid edastati osalejate e-postile riigitöötaja iseteenindusportaali (RTIP, www.riigitootaja.ee) kaudu. Samuti oli toimunud koolituse materjal kättesaadav RTIP-is vastava koolituse all. Ümarlaudade kokkuvõtted, koolituste heli- ja videosalvestised ning muu huvipakkuv materjal avaldati kodulehel aadressil koolitus.riigikohus.ee. 2023. aastal lisati

kodulehele 31 salvestist, mida on võimalik järelvaadata või -kuulata. 2023. aastal lisati kogunenud videomaterjali leidmise hõlbustamiseks lehele otsingumootor.

Koolitusnõukogu arutas tõlkeõpikute ja elektrooniliste kohtumenetluse kommentaaride väljaandmise vajadust oma koosolekutel 13.02.2023 ja 19.09.2023 ning hindas elektroonilised kohtumenetluse kommentaarid prioriteetsemaks tõlkeõpikute ees.⁴ Tõlkeõpikute teemaga ei tegeleta, kommentaaride kirjutamine eeldab riigikohtu halduskolleegiumi ja kriminaalkolleegiumi initsiatiivi. 2023. aastal selleni ei jõutud.

1.9 Kohtuteenistujate koolitamine

Kohtunike koolituse strateegia punktis 3 on öeldud, et koolitatakse eeskätt kohtunikke, kuid võimalust mööda ka kohtujuriste, konsultante, nõunikke ja kohtunikuabisid.

Riigikohus jätkas 2023. aastal kohtuteenistujatele õiguskoolituste korraldamist justiitsministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel. Kohtuteenistujate õiguskoolituste peamised sihtgrupid on kohtuistungi sekretärid, referendid, registri- ja kinnistussekretärid, kantseleijuhatajad, kohtujuristid. 2023. aastal toimusid kohtuteenistujatele järgmised koolitused kokku 6 koolituspäeval:

1. Tsiviilkohtumenetlus
2. Pankrotiseaduse muudatused
3. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse tutvustus
4. Äriühingute piiriülene liikumine
5. Asja- ja kinnistusraamatuõiguse arengud ja praktilised probleemid
6. Äriregistriseaduse rakendamise probleemid

Kohtuteenistujate õiguskoolituste koolitusaastat saab hinnata saadud tagasisidest lähtudes edukaks. Koolituse “Mittevaraline kahju tsiviilasjades” raames tellisid riigikohus ja justiitsministeerium ka mahuka kohtupraktika analüüsi “Mittevaralise kahju hüvitamise nõuded tsiviilasjades 2020.–2022. aastal”, mis pälvis rohkelt meediakajastust.⁵ Kohtuametnike õiguskoolituste korraldamist jätkatakse ka 2024. aastal senisel viisil, ent koostöökokkulepe sõlmitakse riigikohtu ja Harju Maakohtu vahel, kus asus teenistusse esimese ja teise astme kohtute koolitusjuht. Koostöö kohtute koolitusjuhiga on hästi käima läinud.

1.10 Väliskoolitused ning välissuhtlus

Strateegia punkti 6 järgi soodustatakse ja toetatakse kohtunike osalemist Euroopa Liidu liikmesriikide, teiste demokraatlike riikide ja organisatsioonide korraldatud koolitustel ja õppevisiitidel. Riigikohus võtab osa kohtunike koolitusega tegelevate välisorganisatsioonide tööst.

⁴ Tartu Ülikool toetab originaalõpikute kirjutamist ja prokuratuur tõlgib kriminaalmenetluse valdkonnas õpiku.

⁵ Analüüs on kättesaadav siit: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/au-teotamise-eest-moistetakse-aina-enam-huvitisi-valja-eraisikutelt> (25.01.2023) See sai palju meediakajastust järgmistes kanalites: err.ee, [TV3](https://tv3.ee) saatelõik 25:24–29:23, [Raadio 2](https://raadio2.ee), [Vikerraadio](https://vikerraadio.ee), [Kuku raadio](https://kuku.raadio.ee), [Retro FM](https://retro.fm) ja [Sky Pluss](https://skypluss.ee).

Riigikohus osaleb jätkuvalt aktiivselt EJTN-i töös. 2018. aastast alates on Eesti Euroopa Liidu Õiguse Akadeemia (ERA) patroonriik, mis toob kaasa ERA koolituste soodsamad osalemistasud.

Riigikohus finantseerib kohtunike osalemist väliskoolitustel, millest suurema osa moodustavad EJTN-i ning ERA korraldatud koolitused.

Riigikohtu kaudu osalesid esimese ja teise astme kohtunikud 2023. aastal väliskoolitustel kokku 58 korda⁶, võrdluseks, 2022. aastal oli osalemiste arv 86. Ka sellele eelneval ehk 2021 aastal oli koolitustel käimiste arv 50 kandis, mis annab alust arvata, et vahepealne huvi suurenemine oli paljuski tingitud koroonaviiruse tõttu rakendatud piirangute kaotamisest. Kohapeal osalemist eelistati eelmisel aastal 48 ning veebis 10 korral. Võrdluseks, 2022. aastal oli kohapeal osalemisi 70 ja veebikoolitust eelistati 16 korral. Kohtute lõikes oli kõige enam osalejaid Harju Maakohust – 23. Järgnesid Pärnu Maakohus ja Tallinna Halduskohus vastavalt 9 ja 8 osalemiskorraga. Kui võrrelda valdkonniti, siis kõige enam väisasid väliskoolitusi tsiviilõiguse kohtunikud (22 osalemist), järgnesid halduse kohtunikud 8 osalemise ja karistusõiguse kohtunikud 6 osalemisega. Osalejate keskmine kohtunikuna tegutsemise staaž oli ligikaudu 12 aastat.

Õppeasutuste lõikes osaleti kõige enam EJTN-i koolitustel (45 korda), ERA koolitustel osaleti 8 korda ning muude õppeasutuste koolitusi väisati 5 korral.

Riigikohus võõrustas EJTN-i lühiajalise vahetusprogrammi raames kuut väliskohtunikku Poolast, Saksamaalt, Rumeeniast, Ungarist, Tšehhist ja Austriast. Tutvumaks Eesti justiitsüsteemiga, toimusid kohtumised justiitsministeeriumis, Harju Maakohus, Eesti Advokatuuris, Tallinna Ringkonnakohtus, Õiguskantsleri Kantseleis, Riigiprokuratuuris, Riigikohtus, Tartu Vanglas ja Eesti Rahva Muuseumis. Vahetusprogrammi teisel nädalal stažeerisid väliskohtunikud Harju Maakohus ja Tallinna Ringkonnakohtus, kus neid võõrustasid ning tutvustasid kohalikku kohtupidamist vastava valdkonna kohtunikud. Väliskohtunikud tagasisidestasid vahetusprogrammi Eestis äärmiselt positiivselt.

2023. aastal käisid 7 kohtunikku õppevisiitidel Euroopa Liidu Kohtus, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametis, Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsis, Põhiõiguste Ametis, Euroopa Inimõiguste Kohtus ja Euroopa Liisu institutsioonides Brüsselis.

EJTN-i lühiajalises vahetusprogrammis Euroopas osales neli kohtunikku, keda võõrustasid Sloveenia, Soome, Läti ja Hispaania kolleegid.

Kohtute kahepoolses grupivahetusprogrammis osales Eestist Harju Maakohus, kes külastas Leedu Vilniuse kohut juunis ning võõrustas neid Eestis septembris.

Kohtu esimeeste vahetusprogrammi raames külastas Eestit esimese astme kohtu esimees Saksamaalt. Kolme päeva vältel võõrustasid teda Tallinna Halduskohtu, Tallinna Ringkonnakohtu, Tartu Ringkonnakohtu ja Tartu Halduskohtu esimehed ja kohtunikud. Programmi mahtus ka külastus justiitsministeeriumisse, Õiguskantsleri Kantseleisse ja e-Estonia näituseruumi.

Kohtu esimeeste vahetusprogrammist võttis külastajana osa Viru Maakohu esimees, keda võõrustasid kolleegid Horvaatias.

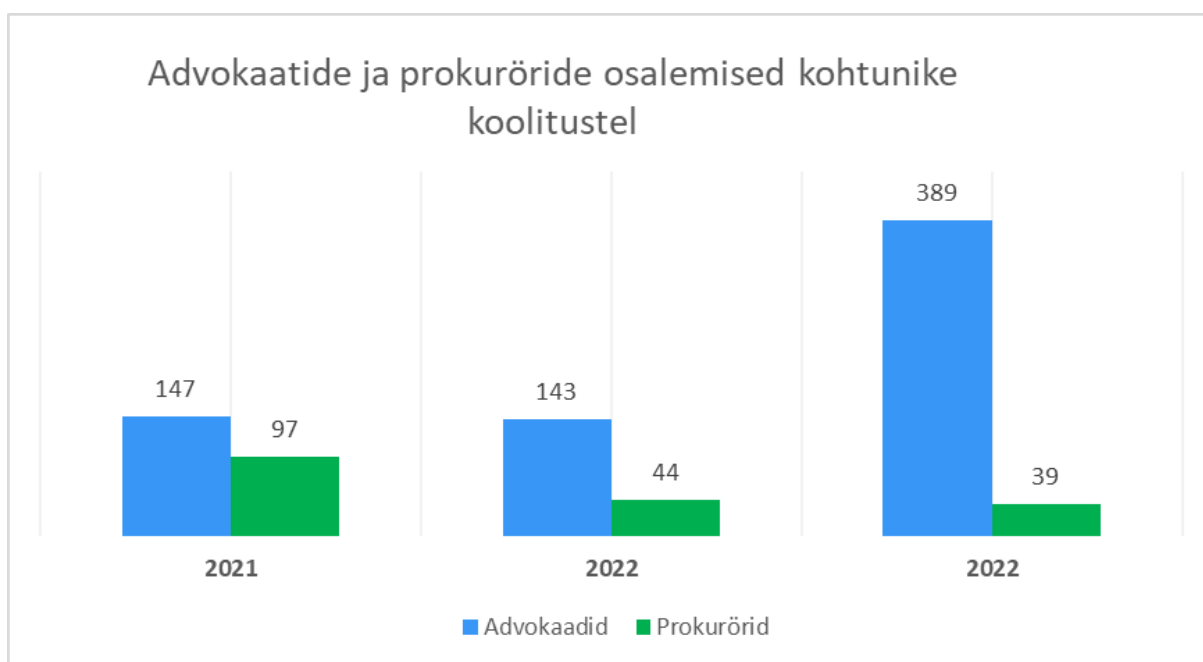
⁶ Arvestatud on iga üksikut osalemist. Näiteks kui kohtunik osales aasta jooksul kolmel väliskoolitusel, siis on arvestatud kolme osalemist.

EJTN-is toimuvad rahvuslike kontaktpunktide ja kohtunike vahetusprogrammi töögrupi kohtumised, kus arutatakse vahetusprogrammidega seotud sisulisi ja korralduslikke küsimusi, panustamaks EJTN-i toimimisse ja arengusse. Töögrupi kohtumistel osaleb ka riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna nõunik. Õigusteabe- ja koolitusosakonna juhataja esindab Riigikohut EJTN-i Peaassambleel ja Direktorite kohtumisel. 2023. aastal toimusid koosolekud hübriidüritustena.

1.11 Koolituste hea koostöö kokkulepe prokuratuuri ja advokatuuriga

Strateegia punktis 5 on välja toodud partnerluse ja dialoogi tähtsus kõikide huvigruppidega. Kohtunike koolitusnõukogu, Eesti Advokatuuri ja Prokuratuuri sõlmitud koolituskoostöö lähtealuste ning hea tava järgi on kohtunikel alates 2019. aastast olnud võimalus osaleda nii prokuratuuri kui ka advokatuuri koolitustel. 2023. aastal osales 9 kohtunikku advokatuuri koolitustel ning 2 kohtunikku prokuratuuri koolitustel. Kui kohtunike huvi advokatuuri ja prokuratuuri koolituste vastu on leige, siis nii prokuröride kui ka advokaatide huvi kohtunike koolituste vastu on jätkuvalt suur. Prokurörid osalesid kohtunike koolitustel 39 ja advokaadid 389 korral. Alates veebikoolituste tekkest on näha, et advokatuuri liikmete osalus esmalt kahekordistus (2019=>2020), siis kolmekordistus (2021 ja 2022). Prokuröride osalus oli seevastu võrreldes mullusega väiksem.

2023. aastal toimus üks kuni 500 osalejaga koostöökoolitus veebis.

Joonis 4. Advokaatide ja prokuröride osalemine kohtunike koolitustel 2021–2023

1.12 Koolitajate tunnustamine

Koolitusnõukogu on alates 2011. aastast tunnustanud parimaid koolitajaid, kes on paistnud silma koolituse läbiviimise kõrge kvaliteedi poolest või kellel on muid suuri teeneid koolitussüsteemi arendamisel. Koolitusnõukogu teeb oma valiku kohtunike ja kohtujuristide saadetud ettepanekute põhjal. Parim koolitaja tehakse traditsiooniliselt teatavaks kohtunike täiskogule eelneval riigikohtu esimehe pidulikul vastuvõtul.

2023. aastal pälvis parima koolitaja tiitli Elina Elkind 2022. aastal hästi läbi viidud koolituste eest. 2021. aasta parimaks koolitajaks valis koolitusnõukogu Mati Maksingu. Sellele eelneval aastal osutus parimaks koolituste korraldajaks Kadri Krebstein. Parima koolitaja tunnustuse on seni saanud veel Erik Kergandberg (2019), Sten Lind (2018), Julia Laffranque (2016), Meelis Eerik (2015), Kaupo Paal (2014), Margit Vutt (2013), Villu Kõve (2012) ja Indrek Rahi (2011). Viimastel aastatel on parim koolitaja saanud kingituseks klaasikunstnik Tiina Sarapu valmistatud klaasist vaagna.

1.13 Strateegia rakendamise edukuse hindamine

Strateegia punktis 8 on antud järgmised näitajad, mille järgi hinnata strateegia rakendamist:

	Algtase	2021	2022	2023
Usaldus kohtute vastu	63%	71% ⁷	67% ⁸	71% ⁹
Menetlusosaliste rahulolu	80% kohtusse pöördujatest peab kohut usaldus-väärseks või pigem usaldus-väärseks	2021. aastal kohtusse pöördujate rahulolu ei uuritud, aga professionaalsetest menetlusosalistest on kohtu tööga rahul 92% sihtrühmast ⁴	2022. aastal menetlusosaliste rahulolu uuringut ei tehtud. Järgmine uuring viiakse läbi 2025. aastal.	2023. aastal menetlusosaliste rahulolu uuringut ei tehtud. Järgmine uuring viiakse läbi 2025. aastal.
Koolituses osalenute hinnang/rahulolu	Osalejate hinnangul vastasid 2020. a koolitused ootustele ning koolitajatega oldi rahul.	Osalejate hinnangul vastasid 2021. a koolitused ootustele ning koolitajatega oldi rahul.	Osalejate hinnangul vastasid 2022. a koolitused ootustele ning koolitajatega oldi rahul.	Osalejate hinnangul vastasid 2023. a koolitused ootustele ning koolitajatega oldi rahul.
Kohtunike hõlmatuse koolitustega	2020. a osales koolitustel 188 kohtunikku (kokku oli ametis 240 kohtunikku), so 78% kohtunikest. Kohtunike osalemiskordi	2021. a osales koolitustel 196 kohtunikku (kokku oli ametis 241 kohtunikku), so 81%kohtunikest. Kohtunike osalemiskordi	2022. a osales koolitustel 206 kohtunikku (kokku oli ametis 243 kohtunikku), so 84,7% kohtunikest. Kohtunike	2023. a osales koolitustel 234 kohtunikku (kokku oli ametis 247 kohtunikku), so 94,7% kohtunikest. Kohtunike

⁷ Arvutivõrgus: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/uuring-kohtuid-usaldab-71-protsenti-eestimaalastest> (29.11.2023).

⁸ Institutsioonide usaldusväärsus IV kvartal 2022. Prokuratuur. Vanglateenistus. Kohus. Turu-uuringute AS.

⁹ Arvutivõrgus: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/uuring-kohtuid-usaldab-71-eestimaalastest> (29.11.2023).

	koolituspäevadel oli kokku 930, st keskmiselt osales 1 kohtunik 4,9 koolituspäeval.	koolitus-päevadel oli kokku 1084, st keskmiselt osales 1 kohtunik 5,5 koolituspäeval.	osalemiskordi koolitus-päevadel oli kokku 1087, st keskmiselt osales 1 kohtunik 5,3 koolituspäeval.	osalemiskordi koolitus-päevadel oli kokku 1435, st keskmiselt osales 1 kohtunik 6,1 koolituspäeval.
Alustavate kohtunike hõlmatus koolitustega	2020. a osales koolitustel 41 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 41 alustavat kohtunikku) so 100% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevadel oli kokku 259, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 6,3 koolituspäeval	2021. a osales koolitustel 28 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 29 alla 3-aastase staažiga kohtunikku) so 96,5% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevade l oli kokku 176, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 6,3 koolituspäeval.	2022. a osales koolitustel 39 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 41 alla 3-aastase staažiga kohtunikku) so 96,1% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevade l oli kokku 316, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 7,7 koolituspäeval.	2023. a osales koolitustel 42 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 42 alla 3-aastase staažiga kohtunikku) so 100% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevade l oli kokku 360, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 8,6 koolituspäeval.
Kohtu-juristide hõlmatus koolitustega	2020. a osales koolitustel 182 kohtujuristi (kokku oli ametis 207 kohtujuristi), st osales 88% kohtujuristidest. Kohtujuristide osalemiskordi koolituspäevadel kokku oli 711, st keskmiselt osales 1 kohtujurist 3,9 koolituspäeval.	2021. a osales koolitustel 199 kohtujuristi (kokku oli ametis 205 kohtujuristi seisuga 31.12.21), st osales 97% kohtujuristidest. Kohtujuristide osalemiskordi koolituspäevade l kokku oli 960, st keskmiselt osales 1 kohtujurist 4,8 koolituspäeval.	2022. a osales koolitustel 200 kohtujuristi (kokku oli ametis 213,3 kohtujuristi seisuga 31.12.22), st osales 93,8% kohtujuristidest. Kohtujuristide osalemiskordi koolituspäevade l kokku oli 880, st keskmiselt osales 1 kohtujurist 4,4 koolituspäeval.	2023. a osales koolitustel 214 kohtujuristi (kokku oli ametis 233,5 kohtujuristi seisuga 31.12.23), st osales 92% kohtujuristidest. Kohtujuristide osalemiskordi koolituspäevade l kokku oli 1066, st keskmiselt osales 1 kohtujurist 5 koolituspäeval.

Koolitus-nõukogu hinnang strateegia elluviimisele	Ülevaade strateegia elluviimiseks kiideti heaks	Koolitus-nõukogu pidas strateegia rakendamist 2021. aastal edukaks ja tulemuslikuks.	Koolitus-nõukogu pidas strateegia rakendamist 2022. aastal edukaks ja tulemuslikuks.	Koolitus-nõukogu pidas strateegia rakendamist 2023. aastal edukaks ja tulemuslikuks.
---	---	--	--	--

Esimene näitaja, usaldus kohtute vastu on tagasi kahe aasta eelsel tasemel: 71%. Võrreldes algtasemega (63%) on tõus 8%.

Teise näitaja osas andmed puuduvad, kuna 2023. aastal menetlusosaliste rahulolu uuringut ei tehtud.

Kolmas näitaja mõõdab osalejate rahulolu: osalejate hinnangul vastasid 2023. a koolitused ootustele ning koolitajatega oldi rahul.

Neljas näitaja – kohtunike hõlmatus koolitustega – ilmestab, et kohtunike suhe osalejate arvu on tõusnud võrreldes eelmise aastaga. 2023. a osales koolitustel 234 kohtunikku (kokku oli ametis 247 kohtunikku), s.o 94,7% kohtunikest. Kohtunike osalemiskordi koolituspäevadel oli kokku 1435, st keskmiselt osales 1 kohtunik 6,1 koolituspäeval.

2023. a osales koolitustel 42 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 42 alla 3- aastase staažiga kohtunikku), s.o 100% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevadel oli kokku 360, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 8,6 koolituspäeval.

Viienda näitaja – alustavate kohtunike hõlmatus koolitustega - järgi osales 2023. a koolitustel 42 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 42 alla 3- aastase staažiga kohtunikku), s.o 100% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevadel oli kokku 360, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 8,6 koolituspäeval.

Kuuenda näitajaga mõõdeti kohtujuristide hõlmatust koolitusega. 2023. a osales koolitustel 214 kohtujuristi (kokku oli ametis 233,5 kohtujuristi seisuga 31.12.23), st osales 92% kohtujuristidest. Kohtujuristide osalemiskordi koolituspäevadel kokku oli 1066, st keskmiselt osales 1 kohtujurist 5 koolituspäeval.

2. 2023. aasta kohtunike koolitusprogrammi täitmine

2.1 Üldinfo

2023. aastal korraldati 68 koolitust, mille kestus oli kokku 88 koolituspäeva (vt tabel 1). 234 erinevat kohtunikku osales riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna korraldatud koolitustel.¹⁰ Kokku osaleti nimetatud koolitustel 3493 korral.¹¹

2023. aastal jäid ära üks programmis olnud koolitus: kohtulahendi koostamine halduskohtunikele (alustas vaid kaks uut halduskohtunikku, kellest üks läbis koolituse 2022. aastal koos tsiviilvaldkonna kohtunikega, teine teeb seda 2024. aastal). 2024. aastasse lükkusid edasi järgmised koolitused ja ümarlauad (neist osad on aruande kinnitamise ajaks juba toimunud):

1. Üks traumateadlikkuse koolitus (kavandatud veebruarisse 2024, aga hetkel on koolitajad loobunud läbiviimisest, otsime asendust)
2. Korrakaitseõigus (toimus 02.02.2024 Tartus ja veebis)
3. Majanduskaristusõigus: rahapesu (toimus 15.-16.02.2024 Tartus ja veebis)
4. Tervishoiuteenuse osutamine vanglas (seoses asjakohaste seadusemuudatuste edasilükkumisega toimub koolitus 28.-29.11.2024 Tartus ja veebis)
5. Konkurentsioigus (seoses asjakohaste seadusemuudatuste edasilükkumisega toimub koolitus 17.-18.10.2024 Tartus ja veebis)
6. Struktuuritoetused (toimub 2024. aasta sügisel)
7. Kohtueelne uurimine

2023. aastal lisandusid jooksvalt järgmised koolitused ja ümarlauad:

1. Tsiviilkohtuniku ametioskuste koolitus
2. Maksejõuetusõiguse ümarlaud
3. Inspiratsiooniseminar kogenud kohtunikele (programmiväline)
4. Erihoolekandeteenused (16.11.2023, veebis)

2023. aastal toimus koostöös Tartu Ülikooliga 107 akadeemilise tunni pikkune Moodle'i veebikursus „Psühhiaatria kohtumenetluses“.

¹⁰ 31.12.2022 seisuga oli ametis 243 kohtunikku.

¹¹ Arv sisaldab kohtunikke, kohtujuriste, nõunikke ja kõiki teisi, kes koolitustel ja ümarlaudadel osalesid. Arvestatud on iga üksikut osalemist. Näiteks kui isik osales aasta jooksul viiel koolitusel, siis on arvestatud viit osalemist.

Tabel 1. 2023. aasta kooolitusprogrammi täitmine kooolituste kaupa

1	12.01.2023	Kohtunikueetika	Tallinn
2	13.01.2023	Riigikohtu halduskolleeegiumi aktuaalne praktika	Tartu/Zoom
3	19.-20.01.2023	Riigikohtu, ringkonnakohtute ja halduskohtute ümarlaud	Pühajärve
4	20.01.2023	Euroopa Liidu Kohtu praktika tsiviilasjades	Tartu/Zoom
5	26.01.2023	Äriregistri seaduse tutvustus	Zoom
6	27.01.2023	Alustavate kohtunike juhendajate ümarlaud	Tartu
7	02.-03.02.2023	Lepitamine ja mediatsioon kohtumenetluses	Tallinn
8	09.02.2023	Karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemid	Tartu/Zoom
9	10.02.2023	Kohtulahendi koostamine süüteovaldkonna kohtunikele	Tallinn
10	16.02.2023	Vaimne heaolu	Tartu
11	02.-03.03.2023	Eeluurimiskohtunike seminar	Tartu
12	09.03.2023	Pärimisõiguse loeng-seminar	Tartu
13	10.03.2023	Eesti keel	Tartu
14	16.03.2023	Maksejõuetusõiguse aktuaalprobleemide seminar-ümarlaud	Tartu
15	17.03.2023	Kohtunike kooolitajate inspiratsioonipäev	Tartu
16	23.03.2023	Maksejõuetusõiguse aktuaalprobleemide seminar-ümarlaud	Tallinn
17	27.03.- 10.04.2023	Traumateadlikkus lastega seotud tsiviilasjades	Tartu
18	30.03.2023	Mälu eripärad ja nende arvestamine õigusemõistmises	Tartu
19	31.03.2023	Eesti keel	Tallinn
20	05.-28.04.2023	Finantsanalüüsi seminar	Tartu/Zoom
21	06.04.2023	Tsiviilkohtumenetluse ümarlaud - tarbijakrediit	Tallinn/Zoom
22	13.04.2023	Meediakooolitus algajatele	Tartu
23	14.04.2023	Vanglast vabanenute jätkutugi	Haapsalu
24	20.04.2023	Tööõiguse ümarlaud II	Zoom
25	21.04.2023	Kriminaalmenetluse seadustiku muudatused	Tartu/Zoom
26	24.-25.04.2023	Välismaalaste õigus	Tartu/Zoom
27	26.-28.04.2023	Sisseelamiseminar alustavatele kohtunikele	Sagadi
28	04.05.2023	Ehitusekspertiiside ümarlaud	Tallinn/Zoom
29	04.05.2023	Keskonnaõigus: metsaökoloogia	Tartu/Zoom
30	05.05.2023	Riigivastutus	Tartu/Zoom
31	11.05.- 15.06.2023	Tõhus mentorlus	Tallinn
32	12.05.2023	Rahvusvaheline koostöö kriminaalmenetluses	Tallinn/Zoom
33	17.-18.05.2023	Majanduskaristusõigus: investeerimiskelmused	Tartu/Zoom
34	18.05.2023	Vanglast vabanenute jätkutugi	Jõhvi
35	19.05.2023	Tartu Ringkonnakohtu, Tartu ja Viru maakohutute ümarlaud	Tartu/Zoom
36	26.05.2023	Turvataktika ja massiohje	Tartu
37	26.05.2023	Kinnise lasteasutuse teenuse ümarlaud	Tartu/Zoom

38	29.05.2023	Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika	Tartu/Zoom
39	01.06.2023	Ühinguõiguse seminar	Tartu
40	01.-02.06.2023	Keskkonnaõiguse eriosa: kaevandamine	Tallinn
41	16.06.2023	Turvataktika ja massiohje	Tallinn
42	05.09.2023	Vanglast vabanenute jätkutugi	Laitse
43	11.-12.09.2023	Menetluse juhtimine tsiviil -ja halduskohtunikele	Tartu
44	14.-15.09.2023	Menetluse juhtimine süüteovaldkonna kohtunikele	Tallinn
45	21.-22.09.2023	Alaealiste küsitlemine praktikas (algajad)	Tallinn
46	21.-22.09.2023	Riigikohtu, Tartu Ringkonnakohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu ümarlaud (tsiviil)	Rakvere
47	28.09.- 17.11.2023	Kohtulahendi koostamine tsiviilkohtunikele	Tallinn
48	29.09.2023	Individuaalsed vestlused ja enesearengu töötuba	Tallinn
49	05.-06.10.2023	Inspiratsiooniseminar kogenud kohtunikele	Wagenküll, Valgamaa
50	11.10.2023	Maksejõuetusõiguse lühiloeng	Zoom
51	12.-13.10.2023	Alaealiste küsitlemine praktikas (algajad)	Tartu
52	16.10.2023- 21.03.2024	Psühhiaatria kohtumenetluses (pikk kursus)	e-õpe
53	19.10.2023	Riigikohtu tsiviilkolleegiumi aktuaalne praktika	Tallinn/Zoom
54	20.10.2023	Võlaõigus	Tartu/Zoom
55	25.10.2023	KarS muudatused: EL õigusest tulenevad rahatrahvid ning juriidilise isiku vastutus	Tartu/Zoom
56	26.10.2023	Ühinguõiguse seminar	Tallinn
57	27.10.2023	Maksejõuetusõiguse ümarlaud	Tallinn
58	02.11.2023	Täitemenetlus	Tartu/Zoom
59	03.11.2023	Ühinguõiguse seminar	Tartu
60	09.-10.11.2023	Alaealiste küsitlemine praktikas	Tallinn
61	16.11.2023	Erihooldekandeteenused	Zoom
62	16.11.2023	Tsiviilkohtuniku ametioskuste koolitus I	Tallinn
63	23.11.2023	Tallinna Ringkonnakohtu, Harju ja Pärnu maakohtute ümarlaud I	Tallinn/Zoom
64	29.11.2023	Meediakoolitus algajatele	Tartu
65	01.12.2023	Haldusõiguse üldosa - halduslepingud	Tartu/Zoom
66	01.12.2023	Kohtulahendi koostamine süüteovaldkonna kohtunikele	Zoom
67	07.-08.12.2023	Tsiviilhagide lahendamine	Tartu
68	13.12.2023	Tsiviilkohtuniku ametioskuste koolitus II	Tartu

2.2 Ülevaade toimunud koolitustest

2.2.1 Valdkonnaülesed õiguskoolitused

2023. aastal toimus kolm valdkonnaülest koolitust (sh üks e-kursus) kokku kuuel koolituspäeval.

Finantsanalüüsi seminar (5.-6. ja 27.-28. aprill, Tartu ja veeb)

Neli päeva väldanud aktiivseminaril süüviti ettevõtete finantside analüüsimisse, alustades erialasest mõisteaparaadist, ettevõtte finantstsüklite käsitlest, majandusaasta aruannete osadest, lõpetades peamiste finantsanalüüsi meetodite tutvustuste ning praktiliste käeharjutustega. Johtuvalt osalejate huvist lisati seminari kavva ka ülevaade plokiahela tehnoloogial põhinevate instrumentide raamatupidamislikust kajastamisest. Kõiges eeltoodud oli kohtunike teejuhiks Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonna vanemlektor Paavo Siimann. Ehkki koolitusel vahetult osalenute arv jäi tagasihoidlikuks – kokku võttis auditoorsest õppes osa 5 kohtunikku 22 osalejast –, oli vastukaja õppepäevale väga hea. Esile tõsteti nii lektori selget ja kaasahaaravat esinemisstiili, millesse oli sisse pigitud palju elulisi näiteid, kui ka praktiliste harjutuste olulisust teadmiste kinnistamisel. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika (29. mai Tartu ja veeb)

Pooleteistaastase vahe järel jätkati loengusarjaga Euroopa Inimõiguste Kohtu aktuaalpraktikast. Samaselt varasemaga lasus koolituse põhirõhk olulisemate suurkoja lahendite ning Eesti suhtes tehtud otsuste sisu avamisel. Üksiti peatuti lähemalt ka Euroopa Inimõiguste Kohtus aset leidnud arengutel (sh Vene Föderatsiooni lahkumise järeldamisel) ning EIK menetlusstatistikal. Koolituse viis läbi Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik Peeter Roosma. Osalejate vastukaja oli jätkuvalt positiivne. Kiidusõnu teenis nii lektori asjatundlik teadmiste edasiandmise laad kui ka laialdase teemavaldkonna süsteemne ning ülevaatlik käsitus. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

Kohtupsühhiaatria e-kursus (2023. oktoober – 2024. märts)

2023. aastal jätkati ajakohastatud kohtupsühhiaatria e-kursuse läbiviimisega, mille kestust pikendati juristkonna soovil 17 nädalalt 24 nädalale. Virtuaalkursusel antakse meie õiguspraktikutele ülevaade psüühilise seisundi hindamisel kasutatavatest põhimõistetest ja peamistest juriidilises kontekstis olulistest psüühikahäiretest ning kasutatavatest diagnostika- ja ravimeetoditest. Samuti käsitletakse kursusel kehtivas seadusandluses reguleeritud olukordi, kus kohtumenetluses võib olla vajalik vaimse tervise alaseid eriteadmisi rakendada. Kursus viiakse läbi Tartu Ülikooli õpikeskkonnas Moodle, olles kättesaadav nii kohtunikele, nõunikele ja kohtujuristidele, prokuröridele ja advokaatidele ning juura- ja meditsiinitudengitele. Ajakohastatud videoloengute kogumaht küündib 72 akadeemilise tunnini. Kursuse käitamise ja uuendamise jätkatakse ka 2024. aastal.

Erihoolekandeteenused (16. november, veeb)

Pidades silmas tõsiasja, et kohtumäärusega erihoolekandeteenusele suunamiste arv on kasvamas, täiendati kohtunike 2023. a koolitusprogrammi hommikuseminariga, kus tutvustati erihoolekandeteenuste liike, eesmärgi ning sihtotstarvet, peatudes ka erihoolekandeteenuse osutamisel tõusetuvatel probleemküsimustel. Eeltoodud teemavaldkondadest andsid ülevaate Sotsiaalkindlustusameti teenuste osakonna juhataja Leila Lahtvee, SKA erihoolekande ja

rehabilitatsiooni talituse juhataja Lagle Kalberg ning SKA teenuste konsultant Mai Allik. Seoses veebiformaadi rakendamisega ei kaasnenud hommikuseminari läbiviimisega mingeid kulusid. Kohtunike tagasiside oli napp, ent siiski positiivne. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

2.2.2 Õiguskoolitused eraõiguses

2023. aastal toimus eraõiguse valdkonnas 11 koolitust ja 8 ümarlauda kokku 24-l koolituspäeval.

1. Euroopa Liidu Kohtu praktika tsiviilasjades (20.01, Tartu ja veeb)

Koolituspäev oli joatatud kolmeks osaks, millest esimesel andis lektor ülevaate Euroopa Liidu kohtu tegevusest aastal 2022 ja suurkoja lahenditest tsiviilõiguse valdkonnas. Loengupäeva teises osas peatuti Euroopa Kohtu praktikal tarbijakaitse valdkonnas aastatel 2021–2022. Käsitleti mh lepingutingimuste ebaõigluse hindamist, tarbijakrediidilepingute direktiivist ja tarbija õiguste direktiivist tulenevat kohtupraktikat. Õppepäeva viimane osa oli pühendatud Euroopa Kohtu praktikale (lennu)reisijate õiguste kaitse valdkonnas aastatel 2020–2022. Nii leidsid kajastamist ka reisijate õigused hüvitisele lennust maha jätmise, lennu tühistamise või hilinemise korral, lennuettevõtja teavitamiskohustus, vastutus kehavigastuste tekitamise ning pagasiga seonduva kahju puhul. Osalejad kiitsid lektori detailsust ja struktureeritust ning hästi ettevalmistatud koolitusmaterjale. Koolituse viis läbi Euroopa Liidu Kohtu Eesti tõlkeosakonna juhataja Liina Teras.

2. Äriregistri seaduse tutvustus (26.01, veeb)

Äriregistri seadus jõustus 1.veebruaril 2023, mistõttu oli vajalik anda ülevaade seadusega tehtavatest muudatustest. Õppepäeval peatuti muu hulgas äriühingu õigusvõimel, ärinimel, osade registril, osaühingu asutamisel, registrist kustutamisel ja ennistamisel. Koolitusel osalenud hindasid kõige rohkem maksejõuetuse revisjonis osalenud lektori taustainfot tehtud muudatuste kohta ning tõid välja, et ülevaade oli praktiline ning igapäevatööd toetav. Viidati, et arutelu toodi ausalt välja ka seaduse puudused ja võimalikud tekkida võivad probleemkohad kohtumenetluses. Tagasisides leidis puudusena märkimist, et mõnel teemal oleks pidanud veel pikemalt peatuma, kuid ajapuudusel see võimalik ei olnud. Koolituse viis läbi riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees Urmas Volens.

3. Pärimisõiguse loeng-seminar (9.03, Tartu)

Pärimisõigusele pühendatud õppepäev koosnes nii loengust kui ka auditoorselt koos lahendatavatest minikaasustest. Koolitusel käsitleti järgmisi teemasid: pärimise alus, pärijate väljaselgitamine, pärandvara koosseis, pärija vastutus pärandaja kohustuste ees, pärandvara valitsemine ja jagamine. Koolitusel osalenud hindasid kõrgelt süstemaatilist ja kaasuspõhist lähenemist ning asjakohase riigikohtu praktika ülevaatlikku esitamist. Ülekaalukalt leiti, et koos lektori ja kolleegidega kaasuste lahendamine on suure kasuteguriga ning annab koolitusele täiendava mõõtme. Koolituse viis läbi riigikohtu tsiviilkolleegiumi nõunik Susann Liin.

4. Maksejõuetusõiguse aktuaalprobleemide seminar (16.03 Tartu, 23.03 Tallinn)

Maksejõuetusõigusele spetsialiseerunud kohtunikele ning kohtujuristidele pühendatud õppepäev toimus kontaktõppes Tartus ja Tallinnas. Seminaril käsitletud teemad puudutasid järgmist: võlausaldajate nimekirja kinnitamine, füüsilise isiku maksejõuetuse seadus, maksejõuetusteenistus, kinnipeetava maksejõuetusavaldus, deposiit, käsutuskeeld ja registrid,

ärikeeld, menetluskulude jaotus, PankrS § 67 kaebuste menetlemine, viimase aasta asjakohased riigikohtu lahendid. Osalejad hindasid kõrgelt lektorite omavahelist ning auditooriumiga tekkinud sisukat arutelu. Leiti, et kontaktseminar on praktilise väärtusega ning esitatud materjalid koos asjakohaste kohtupraktika viidetega on kasutatavad ka eraldiseisvalt. Koolituse viisid läbi Tartu ringkonnakohtu kohtunik Kersti Kerstna-Vaks, Tartu maakohu kohtunik Mari Schihalejev ning Harju maakohu kohtunik Karin Sonntak.

5. Maksejõuetusõiguse lühiloeng (11.10, veeb)

Maksejõuetusõiguse lühiloengul keskenduti kahele põhiteemale: pankroti väljakuulutamise ja selle tagajärjed ning tagasivõitmine. Koolitusel osalejad leidsid, et teemakäsitus oli sisutihe ning lektor põhjalik. Kõrgelt hinnati lektori asjatundlikkust ja teadmiste edastamise oskust. Toodi välja, et maksejõuetuse teemade aruteludeks tuleks veelgi aega leida. Koolituse viis läbi AB TGS Baltic vandeadvokaat Paul Varul.

6. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi aktuaalne praktika (19.10 Tallinn ja veeb)

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi aktuaalse praktika koolitus toimus 2023. aastal uuenenud kuues. Senisest enam keskenduti viimase aasta kohtupraktika ülevaates ka menetlusõigusele ning koolitus korraldati koostöös advokatuuriga, seetõttu oli hübriidkoolitusel osalejaid üle 400. Koostöökoolituse tagasiside oli valdavalt positiivne ning hinnati kohtunike ja advokaatide omavahelist arutelu. Samuti leidis positiivset vastukaja lektori ladus, aktiivne ja entusiastlik esinemismaneer ning toodi välja, et lektor oskas keskenduda kõige olulisemale vastavas lahendis ja kaasahaaravalt edasi anda otsustuste tagamaid. Koolituse viis läbi riigikohtu tsiviilkolleegiumi kohtunik Kaupo Paal. Ka 2024. aastaks on planeeritud kõnealuse koolituse korraldamine koostöös advokatuuriga. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel kuni 20. aprillini 2024.

7. Võlaõigus (20.10, Tartu ja veeb)

Võlaõiguse koolitus keskendus lepingust taganemise ja lepingu ülesütlemise teemadele, lähemalt peatuti järgneval: müügilepingust taganemine, üürilepingu ülesütlemine, krediitilepingu ülesütlemine, töövõtulepingust taganemine ja selle ülesütlemine, kindlustuslepingust taganemine ja selle ülesütlemine, taganemise ja ülesütlemise õiguslikud tagajärjed. Õppepäeval osalenud hindasid kõrgelt lektori akadeemilist ja süstemaatilist lähenemist kogu teema käsitlemisele, samuti kiideti professionaalselt koostatud koolitusmaterjali, millel on väärtus ka eraldiseisvalt. Väga kasulikuks peeti kaasuste näiteid, asjakohast Riigikohtu ja Euroopa Kohtu kohtupraktika väljatoomist, veel rohkem oleks soovitud aga elulisi näiteid ning menetlusõiguslikku vaadet. Koolituse viis läbi Tartu Ülikooli tsiviilõiguse professor Karin Sein. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

8. Ühinguõiguse seminar (26.10, Tallinn ja 3.11, Tartu)

2023. aasta ühinguõiguse seminaridel lahendati koos juhendajatega kaasuseid, mis hõlmasid osa võõrandamise uut korda, eriesindajat, juhatuse asenduseliikme ametisuhet ning osaniku nõudeid teiste osanike ja juhatuse liikmete vastu. Seminari viisid läbi riigikohtu kohtunik Margit Vutt ja Tartu Ülikooli kaasprofessor Andres Vutt. Osalejad on tagasisides välja toonud, et ühinguõiguse seminarid on üks oodatuid koolitusi ning lektorid koos oma süvateadmistega teemast on koolitusmaastikul lausa asendamatu tandem. 2024. aastal on planeeritud jätkata ühinguõiguse teemadel uues võtmes, sidudes need aktuaalsete maksejõuetusõiguse küsimustega, kaasates mõlema valdkonna erialaspetsialiste.

9. Täitemenetlus (2.11, Tartu ja veeb)

Täitemenetluse koolitusel käsitleti süsteemselt täidetavaid lahendeid ja taotlusi kohtule riigikohtu praktika asjakohases ülevaates (lahendid kuni 2023. a oktoobrikuuni). Koolitusel osalejad hindasid eriti kõrgelt lektori ausat teemakäsitlemist ning ka eraldiseisva väärtusega koolitusmaterjali. Täitemenetluse koolituse viis läbi riigikohtu esimees Villu Kõve. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

10. Alaealiste küsitlemine tsiviilkohtumenetluses (9.-10.11, Tallinn)

Kahepäevasel koolitusel õpiti nii teooriat kui tehti praktilisi harjutusi, kuidas alaealiste ärakuulamist planeerida ja läbi viia. Täpsemalt peatuti ärakuulamise protsessil, mis hõlmab kontakti loomise etapis nii ettevalmistust kui suhtlust, kokkulepete tegemist kui ka küsitlemist mõjutavaid tegureid nagu mälu, küsimused, aktiivne kuulamine, toetamine ja mõjutatavus. Koolitusel osalejad pidasid eriti kasulikuks praktilisi harjutusi, mis aitasid õpitut kinnistada. Lektorite juures hinnati kõrgelt nende teaduspõhiseid erialateadmisi ning õigusvaldkonnaga kursis olemist. Koolituse viisid läbi Tallinna Ülikooli loodus- ja terviseteaduste instituudi dotsent Kristjan Kask ja Tartu Ülikooli psühholoogia instituudi eksperimentaalpsühholoogia nooremlektor Annegrete Palu.

11. Tsiviilkohtuniku ametioskuste koolitus (16.11, Tallinn, 13.12 Tartu)

2023. aastal lisandus pilootprojektina kohtunike koolitusprogrammi riigikohtunike Urmas Volensi ja Kaupo Paali eestvedamisel tsiviilkohtuniku ametioskuste koolitussari. Sellest kaks esimest koolituspäeva jõudsid toimuda 2023. aastal ning kokkulepped koolitussarja jätkumiseks 9 koolituspäeval 2024. aastal on sõlmitud. Koolitussarja eesmärgiks on tuua ühte koolitusse kokku menetlusõigus ja materiaalsoõigus tsiviilkohtuniku vaatest lähtuvalt ja pakkuda (alustavatele) kohtunikele ühtset arusaama sellest, kuidas kohus peab erinevate nõuetega seoses tsiviilasja menetlema ning seeläbi pakkuda ka sisulist tuge ameti pidamisel. Koolitusprogrammi käigus käsitletakse kõiki olulisemaid eraõiguslikke nõudenorme koos nende eelduste ja vastuväidetega ning kohtu menetluslike ülesannetega nende lahendamisel.

Kahe esimese koolituspäeva jooksul arutleti mh järgnevatel teemadel: tsiviilkohtumenetluse ülesanne, kohtuotsus ja selle täidetavus, resolutsioon, millest sõltub hagi asja lahendamine ja lõpplahendi jõusse jäämine/tühistamine, nõuete kontrollimise järjekord, avalduse lubatavus, lepingulise nõude tekkimise eeldused, tüüptingimused. Koolitusel osalejate, nii noorkohtunike kui staažikamate kohtunike, tagasiside oli ülekaalukalt positiivne, eriti kõrgelt väärtustati materiaalsoõiguse ühildamise rõhuasetust. Koolituse viisid läbi riigikohtunikud Kaupo Paal ja Urmas Volens.

12. Ümarlaud

12.1. Tsiviilkohtumenetluse ümarlaud – tarbijakrediit (6.04, Tallinn ja veeb)

2023. aasta üks tsiviilvaldkonna rõhuasetusi oli tarbijakrediidi teemadel. Päeva jooksul kaardistati valdkonna murekohti ning arutleti eelkõige vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamise, krediidikulukuse määra hindamise ja võlatunnistuste üle. Veebikeskkonda Kontor on koondatud erinevaid teemakohaseid materjale, millega on võimalik kõikidel kohtunikel tutvuda. Ümarlauda juhatas riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees Urmas Volens. Ümarlauda kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

12.2. Tööõiguse ümarlaud (20.04, veeb)

Tööõiguse ümarlaud oli jätkupäev 2022. a toimunud valdkondlikule arutelupäevale. Arutleti viimase aja praktikas kõige rohkem küsimusi tekitanud teemadel, mis puudutasid mh

töölepingu tuvastamist, nõuete aegumist, mittevahalise kahju hüvitist, piiriüleseid vaidlusi, protokollilisi määrusi ja nende kättetoimetamist, riigilõive. Ümarlaval osalesid ka Tööinspektsiooni ja Sotsiaalministeeriumi esindajad. Arutelu juhatas Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Mati Maksing. Ümarlaval kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

12.3. Ehitusekspertiiside ümarlaud (4.05, Tallinn ja veeb)

Ümarlaval toime kokku ehitusekspertiiside valdkonna spetsialistidena erinevate elualade esindajad: ümarlaval juhatasid ning ettekandeid tegid riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees Urmas Volens, riiklikult tunnustatud ekspert ja 8. taseme volitatud ehitusinsener Margus Sarmet ja AB Nove vandeadvokaat Kristjan Tamm. Ümarlaval peatuti järgmistel teemadel: ehitusekspertiiside lähtepunktid (tõendamiskoormis, kohtu selgitamiskohustus tõenditega seonduvalt, kas eelistada ekspertiisi või asjatundja arvamust, kes on usaldusväärne ekspert, ekspertiisi määramine), ekspertiisi küsimused (millistest nõuetest lähtuvalt tuleks vaidlusosalust puudust töövõtulepingu puhul hinnata, täitmisenõude lubatavus, puuduste likvideerimise kulud, ajaline mõõde väärtuse tuvastamisel, tööde tähtaegadega seotud asjaolud, ekspertiiside läbiviimise korralduslik pool), asjatundja/ekspertiisi vaade (mis on ekspertiis, tõlgendamine ja hinnang, ekspertiisi sisustamine). Ümarlaval osalejad pidasid arutelusid praktiliseks ja kasulikuks, hinnati erinevate elualade vaadet samale teemale. Ümarlaud toimus koostöös advokatuuriga, seetõttu olid aruteludesse kaasatud nii kohtunikud kui advokaadid. Ümarlaval veebi kaudu osalenud märkisid, et tehniline lahendus hübriidümarlaval peab olema parem, sest osaliselt ei olnud koolitusruumis räägitud veebi teel arusaadav. Õigusteabe- ja koolitusosakond tegeleb jätkuvalt parima tehnilise lahenduse leidmisega hübriidümarlaval kvaliteetseks läbiviimiseks Tallinnas. Ümarlaval kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

12.4. Tartu Ringkonnakohtu, Tartu Maakohtu ja Viru Maakohtu ümarlaud (19.05, Tartu ja veeb)

Traditsioonilisel piirkondlikul ümarlaval oli maa- ja ringkonnakohtunikel ning kohtujuristidel võimalik arutleda asjakohaste tsiviilmenetlust puudutavate küsimuste üle. Muu hulgas peatuti küsimustel, mis puudutasid tööõigust, tarbijakrediiti, äraolija vara hooldust, eestkostet ja tsiviilkohtumenetluse küsimusi. Ümarlaval juhatas Tartu Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi kohtunik Indrek Parrest. Kohtuastmete vahelise ümarlauaga jätkatakse ka 2024. aastal. Ümarlaval kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

12.5. Kinnise lasteasutuse teenuse ümarlaud (26.05, Tartu ja veeb)

2018. aastal jõustus sotsiaalhoolekande seaduse muudatus, millega sätestati kinnise lasteasutuse teenus (KLAT). Ümarlaval olid kaasatud kohtunikud, Sotsiaalkindlustusameti esindajad, lastekaitsetöötajad, advokaadid ja kinnise lasteasutuse teenuse pakkuja esindajad ning arutelupäev toimus koostöös advokatuuriga. Mõtteid vahetati järgmistel teemadel: lapsesõbralik menetlus, KLAT-i paigutamise kestus ja paigutamise peatamine, esialgse õiguskaitse ja kiirmenetluse kohaldamise võimalikkus, riskihindamine, teenusekoha määramine, intellektipuudega lapsed, kohtumäärused. Ümarlaval osalejad pidasid erinevate spetsialistide koostööd laste teekonna toetamisel väga oluliseks ning jätkutegevustena toimuvad kohtunikele 2024. aastal õppekülastused kinnise lasteasutuse teenuse pakkujate juurde Maarjamaa Hariduskollegiumisse ja Tallinna Laste Turvakeskusesse. Ümarlaval juhatas Viru Maakohtu esimees Liina Naaber-Kivisoo. Ümarlaval kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

12.6. Riigikohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu ümarlaud (21.-22.09, Rakvere)

Iga-aastaselt tsiviilkolleegiumide kohtumisel käsitleti viimase aasta praktikas enim tähelepanu vajavaid teemasid. Esmakordselt osalesid ümarlaul ka maakohtute esindajad. Ümarlaua teemadeks olid tsiviilkohtuasjade lahendamise järjekord maakohtus, tarbijakrediit, tsiviilasja hind ja riigilõiv, kohtuväliste õigusabikulude hüvitamine, uurimispõhimõtte hagita asjades, osanike otsuse tähendus, võlausaldajate nimekirja kinnitamine, tööõigus, kohtulikud ekspertiisid, kohtulahendite resolutsioonid, hagi tagamine. Ümarlauda juhatas riigikohtu tsiviilkolleegiumi esimees Urmas Volens. Ümarlaua kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel. Mh sisaldab kokkuvõte ka lühijuhendit tarbijakrediitiasjade lahendamiseks.

12.7. Maksejõuetusõiguse ümarlaud (27.10, Tallinn)

Ümarlaul peatuti järgmistel maksejõuetusõigusega seonduvatel teemadel: võlausaldajate nimekirja kinnitamine, halduri sõltumatuse nõue, halduri tasu ja kulutuste kalkuleerimine, saneerimismenetluse tähtsajad, pankrotimenetluse üldised küsimused, pankrotiavalduse menetlemine, vande võtmine, ärikeeld. Arutelupäeval osalenud pidasid ümarlauda äärmiselt vajalikuks ja tulemuslikuks ning hinnati, et see aitab kaasa ühtlasema kohtupraktika kujunemisel. Üleriigilise ja kontaktselt toimuva maksejõuetuse ümarlaua toimumist peetakse tarvilikuks ka edaspidi. Ümarlauda juhatasid Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Kersti Kerstna-Vaks ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Meeli Kaur. Ümarlaua kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

12.8. Tallinna Ringkonnakohtu, Harju Maakohtu ja Pärnu Maakohtu ümarlaud (23.11, Tallinn ja veeb)

Traditsioonilisel piirkondlikul ümarlaul oli maa- ja ringkonnakohtunikel võimalik arutleda asjakohaste tsiviilmenetlust puudutavate küsimuste üle. Esitatud teemade hulgas olid tarbijakrediit ja vastutustundliku laenamise põhimõtte, osanike otsuse tähendus, kaebeõigus, riigilõiv, uurimisprintsip hagita menetluses, digitoimik, määruskaebuste menetlus maakohtus, AT kaudu kättetoimetamine, hagi tagamine ja kohtutäituri õigused. Ümarlauda juhatas Tallinna Ringkonnakohtu tsiviilkolleegiumi kohtunik Mati Maksing. Osaleda oli võimalik ka veebi vahendusel ning kaasatud olid ka kohtujuristid. Ümarlaul veebi kaudu osalenud märkisid, et tehniline lahendus hübriidümarlaudadel peab olema parem, sest osaliselt ei olnud koolitusruumis räägitud veebi teel arusaadav. Õigusteabe- ja koolitusosakond tegeleb jätkuvalt parima tehnilise lahenduse leidmisega hübriidürituste kvaliteetseks läbiviimiseks Tallinnas. Ümarlaua kokkuvõte on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

2.2.3 Õiguskoolitused karistusõiguses

2023. aastal toimus karistusõiguse valdkonnas 10 koolitust kokku 19 koolituspäeval.

1. Karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemid (9.02, Tartu ja veeb)

Õppeaasta karistusõiguses juhatas sisse traditsiooniline ülevaade riigikohtu kriminaalkolleegiumi aktuaalpraktikast, keskendudes eraldi olulisemale kohtupraktikale nii materiaals- kui ka menetlusõiguse vallas. Kohtupraktika ühtlustamise nimel viidi koolitus kõikidele kriminaalkohtunikele läbi ühiselt. 2022. ja 2023. aasta olulisemat materiaalsoiguslikku praktikat käsitles riigikohtu nõunik Mario Truu. Menetlusõiguslikke küsimusi lahkas

riigikohtunik Velmar Brett. Koolitus teenis taaskord arvukalt kiidusõnu. Karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemide koolitus jätkub 2024. aastal. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

2. Eeluurimiskohtunike seminar (2.-3.03, Tartu)

Seminaril anti kriminaalkohtunikele lähem ülevaade jälitustoimingute ning salajase koostöö läbiviimisest ning jälitustoimingute infosüsteemi toimimisest. Seminari võttis kokku kohtunike ümarlauadiskussioon, mida juhtis riigikohtunik Heili Sepp. Kahepäevane seminar pälvis igati positiivset vastukaja.

3. Vanglast vabanenute jätkutugi (14.04, Haapsalu; 18.05, Jõhvi; 5.09, Laitse)

Praktilise suunitlusega koolituspäevadel tutvustati kohtunikele rehabilitatsioonikeskuste MTÜ Lootuse Küla Laitses, MTÜ Uus Põlvkond Jõhvis ja MTÜ Samaaria Haapsalus igapäevaelu, andes täpsema ülevaate vanglast vabanenutele mõeldud jätkutoe sisust. Vastukaja külastuspäevadele oli vähene, ent üheselt hea. Õppepäevad viidi läbi koostöös justiitsministeeriumi ja prokuratuuriga.

4. Kriminaalmenetluse seadustiku muudatused (21.04, Tartu ja veeb)

Aprillikuisel hommikuseminaril käsitleti 1. mail 2023. a jõustunud KrMS ja VTMS muudatusi, mis on üheks osaks laiemast kriminaalmenetlusõiguse revisjonist. Kohtunike teejuhiks seadusemuudatuste mõtestamisel oli justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse juhataja Andreas Kangur. Hommikuseminar teenis osalejatelt mitmeid kiidusõnu nii seadusemuudatuste asjatundliku ja süsteemse käsitlemise kui ka paindliku õppeformaadi – hommikuseminari – rakendamise eest. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

5. Rahvusvaheline koostöö kriminaalmenetluses (12.05, Tallinn ja veeb)

Loengupäeval rahvusvahelisest koostööst kriminaalmenetluses peatuti Euroopa vahistamismäärusel koos arestimis- ja konfiskeerimisotsuste vastastikust tunnustamist puudutava määrusega. Seda koos asjakohase kohtupraktikaga. Üksiti vaadeldi teisi Euroopa Liidu vastastikuse tunnustamise põhimõtte instrumente, nt raamotsust rahaliste karistuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta, andes ka ülevaate 11. märtsil 2023. a jõustunud seadusemuudatustest. Viimasena tutvustati õppepäeval koostööd Eurojustiga. Koolituse lektoriteks olid riigiprokurör Piret Paukstys ja justiitsministeeriumi rahvusvahelise justiitskoostöö talituse juhataja Astrid Laurendt-Hanioja. Õigusmõistjate hinnang nii lektorite esitusviisile kui ka teemakäsitlusele oli valdavalt positiivne. Õppepäev viidi läbi Euroopa Sisejulgeolekufondi egiidi all. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

6. Majanduskuritegevus: investeerimiskelmused (17.-18.05, Tartu ja veeb)

Kriminaal- ja halduskohtunikele suunitletud ning Euroopa Sisejulgeolekufondi egiidi all läbi viidud seminar liigendus kolmeks. Esimesel õppepäeval võeti Finantsinspektsiooni esimehe Kilvar Kessleri, FI sunni rakendamise osakonna juhi Janar Stammi ning FI juhatuse liikme Siim Tammeri poolt lähema vaatluse alla finantsturgude olemus, toimimine ning järelevalve. Seda koos asjakohase normatiivraamistikuga. Seejärel liiguti riikliku järelevalve ning karistusõiguse sõlmpunkide ning valitud rikkumiste, eeskätt turukuritarvituste, käsitlemise juurde. Teise õppepäeva sisustas PPA majanduskuritegude büroo uurija Siim Nazarovi ettekanne investeerimiskelmuste uurimisest koos vandeadvokaat Marko Kairjaki ülevaatega KarS § 209 (kelmus), KarS § 211 (investeerimiskelmus) ja KarS § 372 (tegevusloata majandustegevus) koosseisuelementidest koos asjakohase kohtupraktikaga, peatudes ka nimetatud normide rakendamise problemaatikal ühisrahastuse ning alternatiivse finantseerimise pinnalt. Kohtunike hinnang seminarile oli igati positiivne. Majanduskaristusõigust puudutavate õppepäevadega on

kavas jätkata ka 2024. aastal. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

7. Turvataktika (26.05, Tartu; 16.06, Tallinn)

2023. aastal jätkati uuenenud formaadis turvataktika koolitustega, mille raames jagati kriminaal- ja halduskohtunikele teadmisi vahetu sunni rakendamise ja turvataktika põhimõtetest. Samuti võimaldas õppepäev oma käe ja silmaga tutvuda ja proovida Politsei- ja Piirivalveameti kasutuses olevaid erivahendeid ja relvi. Toetamaks simulatsioonharjutuste läbiviimist ning teadmiste paremat omandamist toimusid koolitused kuni kaheteistkümnestes gruppides. Õppepäevad pälvisid vaid positiivset vastukaja. Koolituse viisid läbi Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud.

8. Alaealiste küsitlemine praktikas (21.-22.09, Tallinn; 12.-13.10, Tartu)

Õiguspädevate jätkuva põlvkonnavahtuse valguses ning toetamaks õiguspraktikute spetsialiseerumist alaealistega seotud süüteoasjadele viidi kohtunikele, prokuröridele ja advokaatidele läbi praktilise suunitlusega koolituspäevad, mille raames jagati oskusteavet alaealistega suhtlemisel. Esimesel koolituspäeval anti osalejatele ülevaade mälu liikidest ja protsessidest, laste ärakuulamise põhimõtetest ning sellest, kuidas läheneda lapsele vastavalt tema eale, vaimsele küpsusele ning erivajadustele. Teine õppepäev möödus õpitud teooria rakendamise tähe all, kus osalejad said professionaalide kõrval harjutada küsitlemiskeskonna hindamist koos alaealiste küsitlemise ettevalmistamise ning läbiviimisega. Ühtlasi osutati tähelepanu põhivigadele, mida alaealistega suhtlemisel vältida. Võimaldamaks personaalse tagasiside jagamist ning oskuste paremat omandamist toimusid koolitused kuni kümnestes gruppides. Koolituse viisid läbi Tallinna Ülikooli loodus- ja terviseteaduste instituudi dotsent Kristjan Kask ning Tartu Ülikooli psühholoogia instituudi eksperimentaalpsühholoogia nooremlektor Annegrete Palu. Küsitletavate rollis astusid üles gümnaasiumiõpilased. Koolitustel osalejad andsid koolitustele ning koolitajatele kõrge hinnangu. Kiiduväärseks peeti teooria ja praktika põimimist ühtseks tervikuks, mis aitaks kaasa uute teadmiste omandamisel ja kinnistamisel. Koolitus viidi läbi justiitsministeeriumi kureeritava Norra projekti raames ning koostöös advokatuuri ja prokuratuuriga. Esimese õppepäeva videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

9. KarS muudatused: Euroopa Liidu õigusest tulenevad rahatrahvid ning juriidilise isiku vastutus (25.10, Tartu ja veeb)

Koolitusel tutvustati 1. novembril 2023. a jõustunud seadusemuudatusi, millega loodi võimalus Euroopa Liidu õiguses sätestatud haldustrahvide kohaldamiseks väärtetoimetluses ning täpsustati juriidilise ja füüsilise isiku paralleelset vastutusele võtmise korda. Seadusemuudatuste paremaks mõtestamiseks tehti õppepäeval ka lähem sissevaade EL haldustrahvide taustloogikasse. Muutusi normatiivmaastikul tutvustas meie kohtunikukonnale justiitsministeeriumi asekancler Markus Kärner. Loengupäev pälvis arvukalt kiidusõnu. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

10. Tsiviilhagid süütoimetluses (7.-8.12, Tartu)

Õppeaasta karistusõiguses võttis kokku kahepäevane seminar tsiviilhagide lahendamise kohta, mille viisid läbi riigikohtunikud Juhan Sarv, Velmar Brett ning Tambet Tampuu. Kahepäevase käsitluse tsiviil- ja karistusõiguse sõlmpunktidest juhatas sisse Juhan Sarve sissevaade tsiviilhagide lahendamisel tõusetunud aktuaalprobleemidest, misjärel liiguti Tambet Tampuu juhtimisel asjakohase materiaalõigusliku ning Velmar Brett juhtimisel asjakohase menetlusõigusliku raamistiku juurde. Teine seminaripäev möödus teadmiste kinnistamise tähe all, kus päeva alul käidi läbi kohtunike esitatud küsimused, misjärel asuti üheskoos kaasuste lahendamise juurde. Seminar teenis positiivset vastukaja. Korduvalt leidis eraldi ära märkimist

Juhan Sarve selge ning igati analüütiline esitlusmaneer. Seminari vormi rakendamise tõttu leidis koolitus aset üksnes auditoorselt. Koolituse osaline videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

2.2.4 Õiguskoolitused haldusõiguses

2023. aastal toimus haldusõiguse valdkonnas 8 koolitust (sh üks ümarlaud) kokku 11 koolituspäeval.

1. Riigikohtu halduskolleegiumi aktuaalne praktika (13.01, Tartu ja veeb)

Samaselt varasemaga juhatas õppeaasta haldusõiguses sisse loengupäev riigikohtu halduskolleegiumi aktuaalsest praktikast, mis viidi kohtupraktika ühtlustamise nimel läbi kõikidele kohtunikele ühiselt. Lektorite edurivi moodustasid taas riigikohtunik Nele Siitam, kes töötas süstematiseeritult läbi olulisema kohtupraktika haldusõiguse üld- ja eriosast, ning riigikohtu halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving, kes tutvustas lähemalt halduskohtumenetlust puudutavaid kohtulahendeid. Koolitus pälvis taaskord igati positiivset vastukaja. Korduvat esiletõstmist leidis Nele Siitami selge ning hästistruktureeritud käsitlus haldusõiguse eriosa teemadest. Üksiti oli tegu populaarseima õppepäevaga haldusõiguse vallas. Riigikohtu halduskolleegiumi praktikat kätkeva koolitusega jätkatakse 2024. aastal. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

2. Halduskohtunike ümarlaud (19.-20.01, Pühajärve)

Samaselt teiste õigusvaldkondadega viidi õigusmõistjatele haldusõiguses läbi kahepäevane ekspeditsiooniümarlaud Pühajärvel, kus kahe päeva vältel keskenduti nii aktuaalsetele küsimustele materiaali- kui ka menetlusõigusest, võimaldades ka vabamas vormis mõttearendusi esimese arutluspäeva õhtul. Ümarlauda juhatasid kollegiaalselt riigikohtu halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving, Tallinna Ringkonnakohtu esimees Villem Lapimaa ja Tallinna Halduskohtu esimees Kaupo Kruusvee.

3. Välismaalaste õigus (24.-25.04, Tartu ja veeb)

Kahepäevase seminari välismaalaste õiguse teemadel viisid läbi Saksamaa Kõrgema Halduskohtu emeriitkohtunik prof. Harald Dörig ning Belgia asüülikohtunik ning Varjupaiga- ja Migratsiooniõiguse Kohtunike Rahvusvahelise Liidu (IARMJ) endine president Katelijne Declerck. Prof. Dörigu juhtimisel võeti kaasusõppe vormis lähema vaatluse alla küsimused pagulasseisundile ja täiendava kaitse saajale esitatavatest nõuetest. Üksiti peatuti põhjalikumalt teemal, kuidas sisustada ohtu avalikule korrale ja riiklikule julgeolekule massilise sisserände tingimustes. Kõik ühiselt lahendatud kaasused põhinesid Euroopa Liidu Kohtu ning Euroopa Inimõiguste Kohtu lahenditel. Seejärel süüviti Katelijne Declercki juhendamisel asukohamaa allikainfo leidmise ja kasutamise temaatikasse, tehes ka kiire ekskursi transsooliste ja soovahetajate erikohtlemisse läbi asüüliõiguse prisma. Arvestades käsitletavat väisas seminari ka Läti halduskohtunike delegatsioon. Koolituse vastukaja oli väga hea. Osalejad, sh kolleegid Lätist, pidasid tänuväärseks, et seminari viisid läbi rahvusvaheliselt tunnustatud eksperdid, kes suutsid keerukaid teemasid lahata selgelt ning arusaadavalt, pelgamata ära ka raskemate arutlusküsimuste (nt massiline sisseränne ja migratsioon kui relv) lahkamist. Kiidusõnu jagus ka koolitusmaterjalidele, mis sisaldasid arvukalt viiteid nii Euroopa Inimõiguste Kohtu kui ka Euroopa Liidu Kohtu asjakohasele praktikale, olles kasulik abimaterjal edasises töös. Koolitus viidi läbi koostöös Eesti Advokatuuriga. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

4. Keskkonnaõigus: metsaökoloogia (4.05, Tartu ja veeb)

Metsandusteemalise koolitusseeria teine osa keskendus ökoloogilise vaate avamisele. Tartu Ülikooli loodus- ja täppisteaduste valdkonna säästliku metsanduse teaduri Raul Rosenthal ning TÜ looduskaitsebioloogia teaduri Liina Remmi poolt leidsid käsitlemist nii metsamajanduse mõjud Eesti metsaelustikule ja kaitsealadele, metsamaastiku ja raiete ruumiline planeerimine, metsade küpsusvanuse määratlemine kui ka küpsete metsade süsinikuheitmete temaatika (s.t kas „küpsed metsa“ peab alati raiuma?) koos muude aktuaalprobleemidega. Johtuvalt õigusmõistjate huvist lisati koolituse kavva ka käsitus suurkiskjate kaitsest ning ohjamisest, mida tutvustas TÜ zooloogia osakonna kaasprofessor Jaanus Remm. Koolitus pälvis mitmeid kiidusõnu. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

5. Haldusõiguse üldosa: riigivastutus (5.05, Tartu ja veeb)

Loengupäeval süüviti süstematiseeritult järjekordsesse haldusõiguse üldosa alateemasse, milleks sel korral oli riigivastutus. Alustades A-st ja O-st ehk riigivastutuse mõiste ning erinevate vastutusmodelite lahkamisest liiguti Janar Jäätma ning Ene Andreseni juhatamisel RVastS kohaldamisala ning kahju hüvitamise reeglistiku juurde, käsitledes ka kahju hüvitamise erijuhte. Seda kõike koos süsteemse ülevaatega asjakohasest kohtupraktikast. Osalejad andsid koolitusele igati hea hinnangu. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

6. Turvataktika (26.05 Tartu; 16.06 Tallinn)

2023. aastal jätkati uuenenud formaadis turvataktika koolitustega, mille raames jagati kriminaal- ja halduskohtunikele teadmisi vahetu sunni rakendamise ja turvataktika põhimõtetest. Samuti võimaldas õppepäev oma käe ja silmaga tutvuda ja proovida Politsei- ja Piirivalveameti kasutuses olevaid erivahendeid ja relvi. Toetamaks simulatsioonharjutuste läbiviimist ning teadmiste paremat omandamist toimusid koolitused kuni kaheteistkümnestes gruppides. Õppepäevad pälvisid vaid positiivset vastukaja. Koolituse viisid läbi Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud.

7. Keskkonnaõigus: kaevandamine (1.-2.06, Tallinn)

2023. aastal rullus lahti teine osa nelja-aastasest süstematiseeritud koolitusseeriast, kus iga-aastaselt käsitletakse üht olulist teemaderingi keskkonnaõiguse eriosast. Pidades silmas nii viimast kohtupraktikat kui ka silmapiiril terendavaid riiklikke infrastruktuuriprojekte, keskenduti sel korral maapõuele. Praktilise suunilusega seminari juhatas sisse TalTechi mäenduse ja maavaratehnoloogia osakonna juhataja Veiko Karu sissevaade jätkusuutliku kaevandamise põhimõtetele, misjärel süüviti TalTechi maavarade ja rakendusgeoloogia osakonna juhataja Rutt Hintsiga vedamisel geoloogiliste uuringute läbiviimisesse ning Eesti maavarade hetkeseisu ning tulevikutoormettesse. Eesti Geoloogiateenistuse hüdro- ja keskkonnageoloogia osakonna juhataja Andres Marandi andis ülevaate Eesti põhjavee hetkeseisust ja probleemidest koos hüdrogeoloogiliste uuringute läbiviimisega kaevandatud alade mõju selgitamiseks. Esimese seminaripäeva võtsid kokku käsitlused kaevandamisprojektidele esitatavatest nõuetest ning järelevalve teostamisest, mida tutvustasid Viru Markseidribüroo ning Keskkonnaameti esindajad. Teisel seminaripäeval liiguti teooriast praktikasse, uudistades oma silmaga Tallinna lähiümbruse karjääre. Kohtunikel jagus koolitusele arvukalt kiidusõnu. Esile tõsteti valdkonna ekspertide poolt süvaväike saamist vägagi mitmekesisest teemavaldkonnast, mida rikastasid igati informatiivsed õppkäigud. Koolitused keskkonnaõiguse eriosa teemadel jätkuvad 2024. aastal. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

8. Haldusõiguse üldosa: halduslepingud (1.12, Tartu ja veeb)

Lisaks riigivastutusele kätkes 2023. a õppekava haldusõiguses ka teist süvakaemust haldusõiguse üldosast, keskendudes halduslepingutele. Tartu Ülikooli õigusteaduskonna külalislektorid Monika Mikiver ja Andra Laurand peatusid lähemalt halduslepingute määratlemisel koos halduslepingust tulenevate nõuete ja õiguskaitsevahenditega, mida rikastas süsteemne ülevaade asjakohasest kohtupraktikast. Hinnang koolitusele oli üheselt kiiduväärne. Korduvalt toodi esile mahukast teemavaldkonnast selge ja süsteemse ülevaate saamist. Kiidusõnu jagus ka põhjalikele koolitusmaterjalidele, mis on kasulik abimaterjal edasises töös. Koolituse videosalvestis on kättesaadav riigikohtu koolituste kodulehel.

2.2.5 Oskuskoolitused

2023. aastal toimus üheksa oskuskoolitust ja üks oskuskoolituste valdkonda kuuluv ümarlaud, kokku 11,5 koolituspäeval. Meediakoolitus ja eesti keel on ka alustavate kohtunike programmi soovituslik osa. Programmiväliselt lisandus 2-päevane motivatsiooniseminar kogenud kohtunikele.

1. Kohtunike juhendajate ümarlaud (27.01, Tartu)

Ümarlaud korraldati eesmärgiga astuda järgmine samm juhendamisel mentorluse suunas. 2022. aastal lepitati ümarlaual kokku soovitustes alustava kohtuniku juhendamisel, seekord sooviti edendada nende elluviimist. Kohtute esimehed ja mentorid keskendusid uue juhendamise aruande vormi väljatöötamisele. Arutelude käigus vormusid ettepanekud, mille põhjal õigusteabe- ja koolitusosakond koostas alustava kohtuniku ja mentori koostöövestluste kokkuvõtte mustandi, mida väiksemas koosseisus töörühm arutas ja tagasisidestas. KEK kiitis uue vormi heaks oma 27. juuni otsusega ja sellest kuupäevast alates kasutatakse uute alustavate kohtunike ja mentori koostöösuhtes uut vormi.

Ümarlauda juhtisid Harju Maakohtu aseesimees ja kohtunik Moonika Tähtväli ning riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna nõunik Aivi Jürgenson.

2. Vaimne heaolu (16.02, Tartu)

Koolitusel keskenduti valdkonna eripära arvesse võttes vaimsele heaolule ja selle halvenemise tunnuste äratundmisele. Koolitaja suutis luua usaldusliku õhkkonna, kogemusi jagati hea meelega. Osalejatel aidati analüüsida stressi kujunemise ja suhete halvenemise tunnuseid ja põhjusi ning kirjeldati stressiga toimetuleku strateegiaid ja võtteid.

Koolitus vastas osalejate ootustele, teooria ja praktiline pool olid heas tasakaalus ning leiti mitmeid uute teadmiste rakendamise võimalusi.

Koolituse viis läbi Tartu ülikooli professor ja töötajate nõustaja-kaplan Tõnu Lehtsaar.

3. Eesti keel (10.03, Tartu, ja 31.03, Tallinn)

Koolituse eesmärk oli meelde tuletada eesti keele lauseehituse ja ametistiili olemust, ennetada kantseliiti ja inglise keele mõjusid. Koolitusel õpiti praktiliste harjutuste ja näidete abil, elavalt diskuteerides.

Osalejad pidasid koolitust väga vajalikuks ja oma töös igapäevaselt rakendatavaks (eriti kohtulahendite kirjutamisel), hindasid kõrgelt koolitaja toodud näiteid enamlevinud vigadest ja valdkonna keelekasutuse tundmist. Keelekasutuse eneseteste saab nüüd teha ka Moodle'is.

4. Kohtunike koolitajate inspiratsioonipäev (17.03, Tartu)

Koolituse eesmärk oli interaktiivses vormis käsitleda täiskasvanukoolituse eripärasid, arutleti, kuidas tunda end kolleege koolitades kindlamalt, teada oma tugevusi ja arengukohti. Lisaks saadi ülevaade võimalustest sisukate koolituste kavandamiseks ja läbiviimiseks.

Koolitus oli väga personaalne, sest osalejaid oli vähe, kuigi kutsusime koolitusele nii juba aktiivseid koolitajaid kui kohtunikke, kes on edaspidi valmis seda rolli võtma. Kaalume edaspidi koolituse formaadi muutmist, et koolitus oleks osalejatele atraktiivsem ja annaks kiirema ning otsese tagasiside juba koolitusprotsessis olles. Tagasiside koolitusele oli küll väga positiivne ja tunnustav.

Koolituse viis läbi Tartu ülikooli kõrgkoolipedagoogika kaasprofessor, õppejõukoolituse peaspetsialist Mari Karm.

5. Mälu eripärad ja nende arvestamine õigusemõistmises (30.03, Tartu)

Koolituse eesmärk oli omandada baasteadmised mälu funktsioneerimisest, mäluprobleemidest ja tajukalletest. Koolitus oli mahukas, eeldas aktiivset osalemist. Osalejate täpsemate ootuste väljaselgitamiseks korraldasime eelküsitluse, mis aitas koolitajal seada koolituse fookust. Teemade kohta, mida süvitsi käsitleda ei jõutud, andis koolitaja lisamaterjali iseseisvaks tutvumiseks. Osalejad olid koolitusega väga rahul.

Koolituse viis läbi Tartu ülikooli eksperimentaalpsühholoogia nooremlektor ja õiguspsühholoogia nooremteadur Annegrete Palu.

6. Traumateadlikkus lastega seotud tsiviilasjades (27.03 ja 10.04, Tartu)

Tegemist oli koolitusega, mida sotsiaalkindlustusamet oli katsetanud kohtuteenistujate ja mõne Viru kohtunikuga ning saanud hea tagasiside. Lisasime selle programmivälise koolitusena. Koolituse eesmärk oli omandada baasteadmised ja praktilised juhised traumasid kogunud inimeste kohtlemiseks.

Koolitus eeldas osalejatelt aktiivset osalemist kodutöödest arutelude ja rühmatööni, tegelemist oma hoiakutega. Kogesime tagasisidest, et see koolitus võis olla osalejatele liiga intensiivset osalemist nõudev ja seetõttu mittevajalikku pinget tekitav. Sügisesse teisele grupile kavandatud koolituse kujundasime seetõttu pisut ümber, kuidas see lükkus 2024. aastasse ning 2024. aasta alguses selgus, et samad koolitajad seda enam läbi viia ei saa.

Koolitajad: Kaia Kastepõld-Tõrs, kliiniline psühholoog ja Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi ja ennetusteenuste osakonna ekspert psühholoogilise abi alal; Grete Arro, Tallinna Ülikooli teadur hariduspsühholoogia alal; Anne Haller, Sotsiaalkindlustusameti ohvriabi ja ennetusteenuste osakonna ekspert juriidilise abi alal.

7. Meediakoolitus algajatele (14.04 ja 29.11, Tartu)

Koolituse eesmärk oli kohtunike hoiakute kujundamine meediaga suhtlemise vajaduse tunnetamisel, enesekindluse kasvatamine, oma sõnumi ning intervjuu ettevalmistamise ja andmise harjutamine. Teoreetilisi näpunäiteid rakendati kaamera ees lühiintervjuud andes. Koolitaja lähenemine algajatele oli toetav ja igaühe intervjuu videoanalüüs sõbralikke soovitusi andev.

Koolituse viis läbi Rasmus Kagge, Agenda PR-st.

8. Tõhus mentorlus (11.05 ja 15.06, Tallinn)

Koolituse eesmärk oli, et mentorkohtunik tunneb ennast oma rollis kindlalt ning oskab luua usaldusliku ja toimiva mentorsuhte alustava kolleegi sisseelamise toetamiseks.

Kohtunike juhendamise ümarlaudadel on jõutud tõdemiseni, et senine üsna formaalne aruandevormile toetuv juhendamine ei pruugi alustavat kohtunikku toetada parimal moel. Kokku on lepitud mentorluse peamistes printsiipides ning 2023. aasta juuni lõpust on alustaval kohtunikul ja tema mentoril kasutada uus koostöövestluse vorm. Selleks aga, et juhendavale mentorlusele üle minna ja kasutada ka *coachimise* põhimõtteid, vajavad mentorid uusi oskusi. Koolitusega püüdsime neid vajadusi katta. 1,5-päevase koolituse käigus selgus, et eelteadmised, ootused ning ka hoiakud olid mõneti erinevad ja see väljendus ka rahulolus. Suurem osa vastanutest jäi aga koolitusega siiski rahule. Koolituspäevade vahepeal uusi oskusi praktiseerinud mentorid olid üllatunud meetodite efektiivsusest. Parimat formaati koolitusele veel otsime.

Koolitajad: Tiiu Allikvee, Fontes PMP OÜ juhtivkonsultant/mentorluse valdkonna juht, *coach*, koolitaja; Piret Jamnes, Fontes PMP OÜ partner, juhtivkonsultant/arendustiimi juht, *coach*, koolitaja.

9. Motivatsiooniseminar kogenud kohtunikele (5.-6.10, Taagepera)

Kogenud kohtunike seminar toimus 2023. aastal projekti korras, 2024. aastal on see lisatud koolitusprogrammi. Inspireeriva ja ametialast motivatsiooni süvendava kahepäevase seminari eesmärk oli väärtustada kogenud kohtunikke (10 ja rohkem aastat ametis olnuid). Seminariga soodustati omavaheliste ideede ja kogemuste vahetamist ning kohtunike võrgustumist.

Tagasiside sisseelamisseminarile oli üldiselt positiivne, rahul oldi võimaluse üle kolleegidega tavapärasest töökeskkonnast eemal kogemusi ja praktikat vahetada, kohtuda valdkonnaväliste inimestega ja vaadata asju uuest perspektiivist. Erinevatest vaatenurkadest käsitleti motivatsiooni, aja-, energia- ja tähelepanu juhtimise teemasid.

Seminaril esinesid ja arutelusid juhtisid TÜ Euroopa õiguse ja rahvusvahelise õiguse lektor Katre Luhamaa, luuletaja Doris Kareva, justiitsminister Kalle Laanet, Espira koolitaja Kristjan Rotenberg ja Produktiivsuskubi koolitaja Jakob Gill.

2.2.6 Alustava kohtuniku koolitusprogramm

2023. aastal toimus üheksa alustavate kohtunike programmi kuuluvat kohustuslikku koolitust kokku 15 koolituspäeval. Programmi kuuluvad soovituslikud koolitused on ühtlasi oskuskoolitused (ja kajastatud aruandes oskuskoolituste all), millel saavad lihtsamalt osaleda ka teised kohtunikud (alustava kohtuniku koolitusprogrammi kohustuslikele koolitustele pääsevad nad vaid vabade kohtade olemasolul).

1. Kohtunikeetika (12.01, Tallinn)

Koolitusel käsitleti kohtnikuametis esinevaid eetilisi dilemmasid, kohtunike eetikakoodeksit ja distsiplinaarkolleegiumi praktikat. Osalejad said ülevaate korruptsiooniohtlikest olukordadest ja nende vältimisest. Koolitusel oli Euroopa mõõde kohtunikuõiguse kontekstis.

Osalejat julgustati mõtlema oma hoiakutele, väärtusruumile ja valikutele ning see soodustas aktiivset arutelu. Koolitus saaks olla isegi kahepäevane, et katta nii aktuaalsete küsimuste teoreetilisem kui praktilisem pool. Koolitus vastas igati osalejate ootustele.

Koolitaja: Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik.

2. Lepitamine ja mediatsioon kohtumenetluses (2.-3.02, Tallinn)

Koolitus on kohustuslik tsiviil-ja haldusvaldkonna kohtunikele ja tuleb läbida kolme aasta jooksul ametisse nimetamisest. Vabade kohtade olemasolul saavad osaleda ka teised kohtunikud.

Koolituse eesmärk oli omandada praktilised oskused lepitamiseks ja konflikti maandamiseks. Koolitusel õpiti, kuidas kohtumenetluse osapooli suunata kompromisslahenduste otsimise ja kompromissi saavutamisele ning teooria rakendati aktiivselt paralleelselt kolmes grupis praktikasse. Harjutusi saatis koolitajate pidev tagasiside ja edasised näpunäited.

Koolitus oli tempokas ja suure mahuga. Koolitust hinnati väga kõrgelt.

Koolituse viisid läbi Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Mati Maksing, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Peeter Pällin, Ilona Nurmela, mediator.ee.

3. Kohtulahendi koostamine süüteovaldkonna kohtunikele (10.02, Tallinn)

Koolituse eesmärk oli arutleda hea kohtulahendi kriteeriumide ja peamiste probleemide üle ning õppida, kuidas erinevat tüüpi kohtulahendeid arusaadavalt sõnastada, veenvalt põhjendada ja lahendi koostamise protsessi kohtuniku jaoks võimalikult otstarbekalt korraldada. Osalejatel tuli saata teistele ja koolitajale lugemiseks oma lahendeid ja lugeda teisi.

Koolitus täitis osalejate ootused ja seda hinnati väga praktiliseks ning toetavaks.

Koolitaja: Heili Sepp, Riigikohtu kriminaalkolleeegiumi kohtunik.

4. Sisseelamisseminar alustavatele kohtunikele (26.-28.04, Sagadi)

Kolmepäevase seminari eesmärk oli pakkuda ametisse astunud kohtunikele tuge ja süvendada motivatsiooni sisseelamisel uude ametisse. Seminaril käsitleti kohtuniku rolli ja väärtusi, kohtunikueetikat, tööprotsesside kujundamist ja menetluse juhtimist valdkonnapõhiselt, toimusid ka avalikku esinemise, kehakeele ja häälekooli koolitused. Õhtuste tegevustega toetati omavahelist võrgustumist.

Tagasiside sisseelamisseminarile oli väga positiivne, rahul oldi nii praktiliste töötubade, tegevuste mitmekesisuse kui võimaluse üle kolleegidega tavapärasest keskkonnast eemal kogemusi ja praktikat vahetada.

Seminaril esinesid ja arutelusid juhtisid tippõigusametnikud (Villu Kõve, Allar Jõks, Kristel Siitam-Nyiri, Uno Lõhmus), seminari juhtisid Harju Maakohtu kohtunik Kai Härmand, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Kersti Kerstna-Vaks, Harju Maakohtu kohtunik Katre Poljakova ja Tartu Maakohtu kohtunik Ingrid Kullerkann.

5. Menetluse juhtimine tsiviilkohtunikele ja halduskohtunikele (11. ja 12.09.2023, Tartu)

Menetluse juhtimise koolitus on programmi järgi üks kohustuslikest koolitustest, mis tuleks alustaval kohtunikul läbida esimesel võimalusel. Koolituse eesmärk oli kogemuste jagamise ja praktiliste harjutuste kaudu õppida menetluse sujuvaks läbiviimiseks vajalikke oskusi tsiviil- ja halduskohtumenetluses. Arutleti, millised on kohtuniku ülesanded kohtumenetluses ja menetlusosaliste ootused kohtule, kuidas olla mõjukas kohtunik ja tekitada oma isikuga

usaldust kohtu kui institutsiooni vastu. Koolitusel keskenduti eelkõige kohtu rollile aktiivses menetluse juhtimises ja selgituskohustuse täitmisel.

Koolitus viidi läbi kaasuspõhise diskussioonina ja kõik osalejad said pidada ka simulatsioonkohtuistungit, mida kolleegid tagasisidestasid.

Osalejad hindasid koolituse kasulikuks ja omandatud oskused rakendatavaks.

Koolituse viisid läbi Harju Maakohtu kohtunik Kai Härmand, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Kersti Kerstna-Vaks, Sorainen advokaadibüroo vandeadvokaat, partner Carri Ginter, Tartu Ülikooli Euroopa õiguse kaasprofessor, menetlusosaliste rollides olid õigusteaduse üliõpilased.

6. Menetluse juhtimine süüteovaldkonna kohtunikele (14.-15.09.2023, Tallinn)

Menetluse juhtimise koolitus on programmi järgi üks kohustuslikest koolitustest, mis tuleks alustaval kohtunikul läbida esimesel võimalusel. Koolituse eesmärk oli kogemuste jagamise ja praktiliste harjutuste abil õppida kohtumenetluse ettevalmistamiseks ja sujuvaks läbiviimiseks vajalikke oskusi süüteomenetluses. Arutleti kohtuliku eelmenetluse olulisuse üle, millised on süüdistus- ja kaitseaktidele esitatavad nõuded, kuidas planeerida kohtlikku uurimist kõige optimaalsemalt, olla valmis ettearvamatuteks olukordadeks, lahendada võimalikke probleemsituatsioone (sh virtuaalistungil) ja tõsta usaldust kohtu kui institutsiooni vastu.

Osalejad hindasid koolituse arutelu ja lahenduste leidmise kesksust. Koolitus andis osalejatele kindlust juurde. Osales ka üks Harju Maakohtu kohtujurist, kes on kohtunike järelkasvuprogrammis.

Koolituse viisid läbi Harju Maakohtu kohtunik Mairi Heinsalu, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Inna Ombler, Riigiprokuratuuri riigiprokurör Laura Aiaots, haigestumise tõttu ei saanud kahjuks osaleda advokaadibüroo LEXTAL vandeadvokaat Oliver Nääs.

7. Kohtulahendi koostamine tsiviilvaldkonna kohtunikele (28.09 ja 17.11, Tallinn)

Kohtulahendi koostamise koolitus on programmi järgi üks kohustuslikest koolitustest, mis tuleks alustaval kohtunikul läbida esimesel võimalusel. Koolitusel arutleti hea kohtulahendi kriteeriumide ja peamiste probleemide üle ning õpiti, kuidas erinevat tüüpi kohtulahendeid arusaadavalt sõnastada, veenvalt põhjendada ja lahendi koostamise protsessi kohtuniku jaoks võimalikult otstarbekalt korraldada.

Koolituse raames said kõik soovijad kahele oma vabalt valitud lahendile tagasiside ühelt kogenumalt kolleegilt. Et saada väärtuslikke nõuandeid, olid nii lahendid kui tagasiside anonüümsed.

Koolituse õhkkond oli igati õppimist toetav ja osalejaid aktiveeriv. Kahjuks saime kirjaliku tagasiside vaid ühelt osalejalt, kes oleks enam oodanud keskendumist otsuse põhjendavale osale.

Koolituse viisid läbi riigikohtu kohtunik Kaupo Paal ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Peeter Pällin.

8. Individuaalsed arendavad vestlused ja enesearengu töötuba (29.09, veeb / Tallinn)

Alustavatel kohtunikel tuleb see koolitus läbida kolme aasta jooksul ametisse nimetamisest. Alustavate kohtunike töörolli sisseelamist toetav moodul koosnes kahest osast: individuaalsest sessioonist psühholoogiga ja enesearengu töötoast väikeses grupis. Mõlemad toetasid

eneseanalüüsi, oma rollide mõtestamist ning oma tugevuste ja arenguvajaduste kaardistamist. Töötoas käsitleti vestluste käigus kerkinud korduvaid arenguteemasid ja otsiti neile lahendusi.

Osalejad olid koolitusega rahul.

Vestlused ja töötoa viis läbi Liisa Raudsepp, psühholoog ja superviisor Tripod Grupp OÜ-st.

9. Kohtulahendi koostamine süüteovaldkonna kohtunikele (1.12, veeb)

Koolituse eesmärk oli arutleda hea kohtulahendi kriteeriumide ja peamiste probleemide üle ning õppida, kuidas erinevat tüüpi kohtulahendeid arusaadavalt sõnastada, veenvalt põhjendada ja lahendi koostamise protsessi kohtuniku jaoks võimalikult otstarbekalt korraldada. Osalejatel tuli eelnevalt koostada sama allika põhjal kohtuotsus, mille üle koolitusel arutleti ja millele koolitaja saatis pärast ka tagasiside.

Koolitus täitis osalejate ootused ja seda hinnati väga vajalikuks. Koolitus oli algselt planeeritud kontaktkoolitusena, kuid ühe osaleja haigestumise ning üldise viiruste aktiivse leviku fooni tõttu tõstisime üle veebi.

Koolitajad: Heili Sepp, Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtunik; Elina Elkind, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik; Sten Lind, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik.